

**Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут публічного управління
Кафедра менеджменту, публічного управління та персоналу**

Пасіула Тетяна Володимирівна

Механізм соціального обслуговування жителів громади

Механізм соціального обслуговування жителів територіальної громади

The mechanism of social service for residents of the territorial community

спеціальність – 281 «Публічне управління та адміністрування»

ОПП ««Публічне управління та адміністрування»

Кваліфікаційна робота за освітнім рівнем «магістр»

Виконала: студентка групи ПДСПУАзм-21

Т.В.Пасіула_____

Науковий керівник: д.е.н., професор

Желюк Т.Л._____

Роботу допущено до захисту

«___»_____ 2023р.

Зав. кафедри, д. е. н., професор

Шкільняк М. М.

(підпис)

Тернопіль – 2023

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні та правові засади соціального обслуговування жителям територіальної громади	6
1.1. Суть соціального обслуговування жителів громади	6
1.2. Правові засади соціального обслуговування жителів громади	16
Висновки до розділу 1	23
Розділ 2. Механізм соціального обслуговування жителів територіальної громади	25
2.1. Організаційне забезпечення надання соціальних послуг жителям територіальної громади	25
2.2. Аналіз стану соціального обслуговування жителів громади	32
2.3. Ресурсне забезпечення соціального обслуговування жителів територіальної громади	40
Висновки до розділу 2	47
Розділ 3. Напрями вдосконалення соціального обслуговування жителів територіальної громади	49
3.1. Використання програм соціалізації в наданні послуг соціального обслуговування жителям громади	49
3.2. Вдосконалення міжсекторної взаємодії у наданні соціальних послуг жителям громади	55
Висновки до розділу 3	60
Висновки	63
Перелік використаних джерел	68
Додатки	76

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Надання соціальних послуг є сервісною функцією органів місцевого самоврядування. Від того на стільки вдало держава в особі органів виконавчої влади та місцевого самоврядування знає і розуміє потреби споживача і може їх задовольнити через систему публічних послуг залежить ефективність публічного врядування.

Власне система надання соціальних послуг є складовою публічного менеджменту сервісної моделі держави і дозволяє найкращим чином моніторити і задовольняти потреби громади. Згідно нормативного визначення система соціального обслуговування покликана забезпечувати інтереси отримувачів соціальних послуг. Вона формується як державними інститутами, так і громадськими організаціями та об'єднаннями, фізичними та юридичними особами, які співпрацюючи здійснюють соціальне обслуговування населення згідно діючих інституційних норм.

Науковий базис до наукового дослідження соціального обслуговування закладено в працях провідних науковців, які досліджували соціальну складову публічного управління загалом та надання соціальних публічних послуг зокрема: Девіда Осборна, Теда Гайса, Роберта Бітнера, Джеймса Кузеса, Баррі Познера, Марка Мура.

Питанню створення та вдосконалення механізмів надання публічних послуг приділяли увагу у свої працях вітчизняні дослідники: Кульчій І.О., Толубяк В.С., Жуковська А.Ю., Желюк Т.Л., Толкованов В., Мельник А.Ф., Міщан І.В., Оболенський О. Ю. і ін. .

Визнаючи вклад даних науковців, слід констатувати, що подальшого дослідження потребують механізми вдосконалення надання соціальних послуг жителям громади з врахуванням потреб споживачів, викликів децентралізації, цифровізації і безпекових загроз воєнного стану.

Тому дослідження механізму соціального обслуговування жителів громади в умовах сучасних викликів становить як наукових, так і прикладний інтересорганізаційних аспектів надання соціальних послуг є актуальним та становить як науковий так і прикладний інтерес.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є оцінка діючого механізму соціального обслуговування жителів громади та вироблення рекомендацій для його вдосконалення.

Реалізація визначеної мети зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- обґрунтувати теоретичні засади соціального обслуговування;
- обґрунтувати правові засади соціального обслуговування;
- проаналізувати стан соціального обслуговування жителів громади;
- проаналізувати організаційне забезпечення соціального обслуговування жителів громади;
- сформулювати напрямки вдосконалення механізму надання соціальних послуг.

Об'єктом дослідження є процес соціального обслуговування жителів громади.

Предметом дослідження є функціональний механізм соціального обслуговування жителів Почаївської громади.

Методи і методика дослідження. Для досягнення поставленої мети і завдань у роботі було використано загальнонаукові та конкретні методи. Серед загальнонаукових – методи системного, порівняльного, історичного аналізу для виявлення необхідності формування моделі сервісної держави в наданні публічних послуг; серед конкретних – структурного, факторного, економічного, статистичного аналізу для виявлення стану, динаміки, чинників, що супроводжують соціальне обслуговування.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України, законопроекти, матеріали Міністерства соціальної політики України, Національної соціальної служби, статистичні матеріали Державної служби статистики України, довідкові матеріали Асоціації міст України, монографії, матеріали періодичних видань, матеріали круглих столів, конференцій з проблем публічного управління та надання соціальних послуг, міжнародних організацій (ООН, Міжнародна організація з міграції).

Структура та обсяги роботи. Робота містить 3 розділи, 7 параграфів, висновки до розділів, до роботи загалом, список використаних джерел із 80 джерел, 17 рисунків, 6 таблиць, 3 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ЖИТЕЛЯМ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

1.1. Суть соціального обслуговування жителів громади

Соціальне обслуговування згідно нормативного визначення Закону України «Про соціальні послуги»[59] це «дії та рішення, спрямовані на задоволення індивідуальних потреб отримувачів соціальних послуг відповідно до віку, статі, стану здоров'я, особливостей інтелектуального та фізичного розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної, етнічної та іншої належності, потреб та інтересів дітей, осіб з інвалідністю, осіб, визнаних недієздатними, осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, осіб похилого віку, а також з урахуванням думки отримувачів соціальних послуг, якщо вони за віком, рівнем розвитку та станом здоров'я можуть її висловити» [59]. Згідно Статті 2 Закону України вони надаються для профілактики, подолання та мінімізації негативних наслідків складних життєвих обставин, в яких опиняються жителі громади. Нині ці обставини загострюються внаслідок повномасштабної російської збройної агресії, окупації частини територій України, збитками масованих обстрілів та бомбардувань.

Соціальне обслуговування населення базується на різних теоріях та підходах, які визначають принципи, завдання та методи роботи в цій галузі.

Соціальне обслуговування в літературі розглядають з позицій системного, екологічного, державницького підходів. Якщо системний підхід розглядає соціальне обслуговування як частину соціально-відповідальної держави, як елемент інклюзивного орієнтованого суспільства, як складову держави соціального добробуту. То екологічний підхід акцентує увагу на впливі навколишнього середовища на індивіда та визначає важливість створення умов для функціонування збалансованого середовища, що підтримує соціальне благополуччя. Дані підходи використовуються для розробки програм інтеграції осіб з особливими потребами в соціум.

Серед наукових теорій в основі соціального обслуговуванням варто покласти низку теорій:

-теорію систематичної організації, яка сфокусована на розумінні соціальних організацій як систем, що забезпечують соціальне обслуговування. Вона розглядає вплив внутрішньої та зовнішньої структури на роботу організацій, використовується для розвитку та оптимізації роботи соціальних служб та організацій;

-теорія емпатуерменту зосереджується на підвищенні індивіду громадян. Вона розглядає соціальне обслуговування як інструмент для надання ресурсів та можливостей для розвитку індивідів та спільнот. Зазвичай її використання пов'язане із реалізацією цільових програм, спрямованих на підвищення самостійності та контролю клієнтів;

-теорія системної підтримки акцентує увагу на важливості підтримки та співпраці у вирішенні проблем клієнтів. Визначає роль системи підтримки у покращенні якості життя індивіда. Використовується для розвитку програм підтримки та співпраці в різних сферах соціального обслуговування;

-теорія розвитку особистості Еріксона, пояснює розвиток особистості, виокремлюючи в цьому процесі вісім стадій, кожна з яких визначається конкретним завданням та конфліктом, який клієнт повинен подолати. Використовується для розуміння та вирішення проблем розвитку особистості та потреб в соціальному обслуговуванні;

-теорія системної екоосвіти Бронфенбренера. Основна ідея даної теорії полягає у встановленні характеру взаємовідносин між людиною і оточуючими її системами: мікросистемою (сім'я, школа), мезосистемою (взаємодія між мікросистемами), екосистемою (вплив соціального середовища) та макросистемою (вплив культурних цінностей, що сформовані у суспільстві). Дана теорія характеризує вплив оточення на індивіда (рис.1.1);

-теорія соціальної справедливості акцентує увагу на боротьбі з соціальною нерівністю та наданні допомоги тим, хто перебуває в ситуації соціальної несправедливості. Вона спрямована на покращення умов життя менш забезпечених груп та боротьбу з системними проблемами;

-теорія зміцнення Емерсона та Гернансона направлена на підвищення самостійності та можливостей клієнта шляхом використання внутрішніх

ресурсів та зовнішньої підтримки. Використовується для надання клієнтам інструментів та навичок для подолання труднощів;

- теорія кризового втручання Ліндемманна. Фокусується на підтримці людей під час кризи та наданні необхідної підтримки та ресурсів для подолання складних ситуацій. Застосовується в ситуаціях екстремальних стресів та кризових ситуацій.

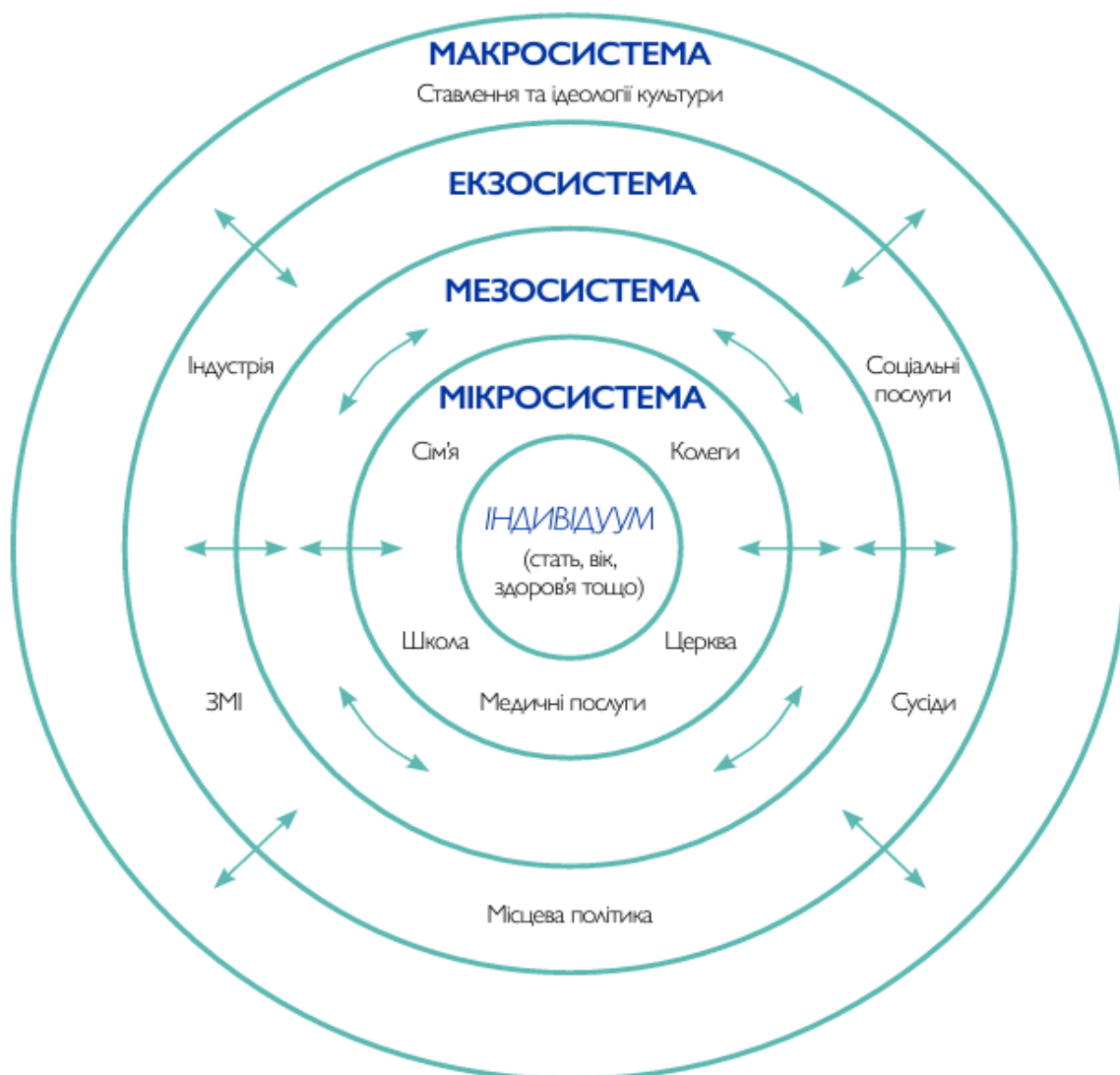

Рис.1.1. Соціоекономічне середовище формування особистості

Примітка: наведено на основі [59].

Проаналізовані вище теорії взаємодіють та доповнюють одна одну, допомагаючи соціальним працівникам та фахівцям у соціальному обслуговуванні краще розуміти та ефективно реагувати на потреби та виклики клієнтів. Теорії надання соціальних послуг визначають основні принципи

методології, які використовуються у сфері соціальної роботи. При цьому соціальна робота розглядається як система, що включає об'єкт впливу, їхнє оточення, соціального працівника, інші професійні служби та суспільство в цілому. Зміни в одній частині системи можуть вплинути на інші частини. Ці теорії визначають рамки та принципи для надання соціальних послуг, допомагаючи фахівцям в ефективній роботі з різними клієнтськими групами та в різних ситуаціях.

Наукові основи для соціального обслуговування закладено в теорії соціальної дії М. Вебера, Т. Парсонса, Дж. Александера, М. Арчер, П. Бергера, П. Бурдьє, Т.М. Ганслі, Е. Гідденса, Н. Лумана, Дж. Рітцера, П. Штомпки [77].

Серед даних науковців Макс Вебер вніс вагомий внесок у розвиток теорії соціології, а її елементи знаходять відображення в багатьох аспектах сучасної соціальної теорії та досліджень. Даний німецький соціолог і філософ, розробив концепцію соціальної дії (Social Action), яка є ключовою частиною його соціологічного підходу. Ця концепція вперше була представлена у його роботі «Економіка і суспільство» («Wirtschaft und Gesellschaft») [75].

Вебер визначав соціальну дію як будь-яку діяльність, до якої людина призводить свідомо та навмисно, приділяючи увагу значенню інших людей. Вебер підкреслював важливість смислової раціональності, або "смислової дії", як приводження в життя дій під впливом значень та переконань. Вебер розробив поняття "ідеальних типів" як спрощені моделі або концепції, що дозволяють відокремити основні риси соціальних явищ та культур. За Вебером, соціальна структура формується через соціальні дії та взаємодії людей, враховуючи їхні індивідуальні смисли та цілі. Вебер розрізняв чотири типи соціальних дій: раціонально-цільові, раціонально-встановлені, емоційно-цільові та традиційні. Вчений визнавав роль раціоналізації в еволюції суспільства, включаючи процеси, такі як бюрократизація та формалізація. Загалом концепція соціальної дії Макса Вебера внесла значний внесок у розуміння соціальної сфери в цілому та соціального захисту, зокрема.

Теорія соціального обслуговування пов'язана із теорією публічних послуг, адже основними надавачами соціальних послуг є публічні інститути. Теорія

публічних послуг включає в себе величезний спектр досліджень та теоретичних підходів, представлених різними науковцями. Серед них варто виокремити праці:

-Дугласа Норта (Douglas North), який вніс вагомий внесок у розуміння економічних аспектів публічних послуг. Він досліджував роль інституцій у формуванні економічного розвитку та наданні публічних благ;

-Пола Аппелбаума (Paul Appleby), американського вченого у галузі державного управління, який вперше визначив поняття "публічні послуги" у контексті державного управління. Він поклав основи для подальших досліджень та розвитку теорії публічних послуг;

Деніела Макса Вебера (Daniel Max Weber), який поглиблював концепції публічних послуг. Його дослідження акцентує на розвитку стратегій та методів управління публічними послугами;

Девіда Осборна (David Osborne) та Теда Гайса (Ted Gaebler), які об'єднали принципи ефективного та інноваційного управління публічними послугами в праці «Рейнжиніринг уряду: Маніфест для публічних служб» [77].

Важливий внесок у розвиток теорії публічних послуг та формування концепцій, які використовуються в сучасних практиках державного управління вносять такі науковці:

Роберт Бітнер (Robert D. Behn), який відомий своєю роботою в галузі управління публічними організаціями та впровадження результативного управління в практику. Він активно працює у галузі політики та адміністрування.

Джеймс Кузес та Баррі Познера (James Kouzes and Barry Posner), які досліджують лідерство в контексті публічних організацій та розробляють стратегії для побудови ефективних команд та підвищення якості публічних послуг;

Марк Мур (Mark H. Moore), професора Гарвардської школи управління, який вивчає питання реформи державного управління та веде дослідження в галузі ефективного управління публічними послугами.

В сучасних умовах теорія публічних послуг та соціального обслуговування доповнюється новітніми теоріями сервісної держави,

публічного менеджменту, політичних мереж, які через цифровізацію, менеджеризацію, маркетингізацію розглядають нові форми соціального обслуговування, комунікативної взаємодії, міжсекторної співпраці держави і суспільства.

Міщан І.В. зазначає, що «у науковій літературі поняття «соціальне обслуговування» використовується порівняно рідко. На думку ряду вчених, соціальне обслуговування в сучасних умовах виступає як один з напрямів соціальної роботи і організаційної форми цього виду соціальної діяльності, яка розглядається як система певних способів соціальної гуманістичної діяльності, спрямованої на адаптацію, соціальну реабілітацію окремої особи, сім'ї або людського суспільства [49, с.73].

Так, в «Словнику соціальної роботи» «соціальне обслуговування інтерпретується як надання конкретних соціальних послуг для задоволення потреб, які необхідні для нормального розвитку, людям, які залежать від інших і які не можуть потурбуватися про себе» [68].

Отже, виходячи з вище викладеного можемо зробити висновок про те, що соціальне обслуговування - це система дій та заходів, спрямованих на надання підтримки, допомоги та ресурсів людям, які опинилися у складних життєвих обставинах, які можуть впливати на їхнє фізичне, психічне чи соціальне благополуччя. Основною метою соціального обслуговування є поліпшення якості життя та підтримка соціально вразливих груп. Алгоритм соціального обслуговування включає такі функціональні підсистеми: моніторингу соціально вразливих груп та визначення їхніх потреб, психосоціальну підтримку, фінансову допомогу, працевлаштування, проходження програм реабілітації, соціальний, інформативний, консультативний, комунікативний супровід, соціальну інтеграцію, індивідуальну роботу з сім'ями (рис.1.2)

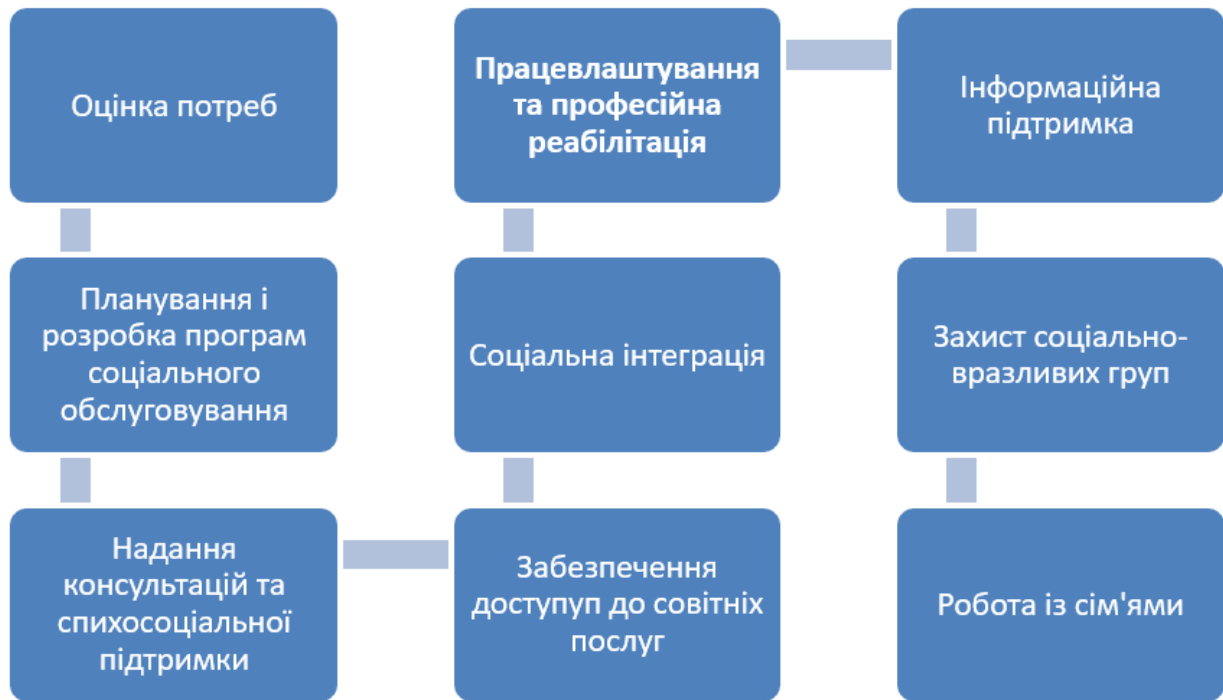

Рис.1.2. Складові підсистеми соціального обслуговування населення

Примітка: складено автором з використанням [59].

Соціальне обслуговування у практиці розвинутих країн може надаватися як державними службами, так і неприбутковими організаціями, чи окремими фізичними чи юридичними особами, які працюють на благо соціуму і спрямовані на покращення загального благополуччя громади.

Спеціалісти публічних інституцій з соціального обслуговування вивчають індивідуальні та сімейні потреби, щоб з'ясувати, якої допомоги особа чи група може потребувати. Далі триває розробка імплементації плану дій, спрямованого на надання конкретних послуг або ресурсів. Весь процес супроводжується наданням консультацій та психосоціальною підтримкою, спілкуванням, наданням порад, психологічною підтримкою та допомогою у розв'язанні проблем. Важливою складовою в значеному процесі є забезпечення доступу до освіти та інформації, підтримка в отриманні освіти та надання необхідної інформації про доступні ресурси та послуги, працевлаштування та професійна реабілітація, допомога в пошуку роботи, професійному навчанні та реабілітації після втрати працевлаштування чи через інші обставини.

В сучасній системі соціального обслуговування важливе місце відводиться соціальній інтеграції, яка є сукупністю заходів для включення людей в суспільство, забезпечення доступу до культурних та соціальних подій для забезпечення рівних можливостей та підтримки всіх членів громади. Найпоширенішими формами соціальної інтеграції є: освітні послуги, професійна реабілітація, зайнятість, медична допомога, надання соціального житла, участь у прийнятті рішень, формування громадської свідомості тощо (рис.1.3).

Рис.1.3. Форми соціальної інтеграції

Примітка: побудована автором.

Поширення набирають різні форми здійснення інформаційних та освітніх кампаній для формування громадської свідомості та розуміння потреб соціально вразливих груп (проведення інформаційних заходів, форумів, фестивалів; творча та мистецька діяльність; святкування; спортивні заходи та ігри; неформальна освіта та інформальне навчання; інтеграція психічного здоров'я та

психосоціальної підтримки в процес трансформації конфліктів, наставництво, медіація тощо.

Публічні інститути в системі соціального обслуговування надають важливу увагу підтримці людей з інвалідністю, надання допомоги похилим громадянам, дітям та іншим вразливим категоріям населення; роботі з сім'ями, які опинилися у скрутній ситуації, підтримці родин у розв'язанні проблем та підтримці виховання дітей.

Загалом ми повинні розуміти, що в поле соціального обслуговування можуть потрапити різні жителі громади. Цих людей можна об'єднати у так звані кластери: індивідууми; члени сімей; конфесійні групи; асоціації чоловіків, жінок, людей з обмеженими можливостям та молоді; групи за інтересами інших; вимушено переміщені особи, багатодітні родини, військово-службовці та члени їх родин.

Фінансова складова соціального обслуговування у світі залежить від добробуту національних економік. Добробут у світі хоч і невеликими темпами, але зростає, і глобальний ВВП у 2022 році вперше в історії перевищив 100 трлн. доларів. На розвинені країни припадає 57% суми зростання, а на лідерів США (25% світової економіки), на країни ЄС (17%), на Китай - 18% [54].

За прогностичними оцінками ООН у 2023 році найбільш розвинені економіки впадуть у рецесію, а глобальне зростання буде нижчим, ніж за консенсус-прогнозами. В економічній перспективі інфляція різко знизиться для більшості економік, оскільки будуть нижчі ціни на сировину, уповільнення зростання та полегшення проблем із ланцюгом поставок впливають на ціни. Якщо наприкінці 2023 року інфляція наблизиться до цільового рівня, економіки знову зростатимуть, а потрясіння на ринку праці не буде надто серйозним, центральні банки можуть побоюватися будь-яких дій, які можуть спровокувати нове зростання інфляції. Тож наступного року вони можуть протистояти змінам політики. Суттєва зміна політики, ймовірно, потребуватиме більшого погіршення економічних перспектив, ніж очікується. Спади будуть помірними, але наступні відновлення розчарують, агресивне фіскальне пом'якшення зникне, сильне відновлення зростання буде малоімовірним.

За даними ООН на планеті за межею бідності живе близько 1,65 млрд. осіб, за 2013-2023 роки, обсяг малозабезпечених у світі зріс на 165 млн. людей [80]. опинилися за межею бідності. Через пандемію коронавірусної інфекції, економічні потрясіння, війну щоденна грошова сума, яку мають люди на власні витрати, впала у 2023 році до 3,65 долара США [80]. В Україні за 2022-2023 роки рівень бідності становив 67% [10].

Крім бідності повномасштабна війна в Україні породила проблеми убитих, поранених, вимушено переміщених осіб. За даними Генеральної прокуратури України за 2022-2023 рр. «загинуло 7 938 цивільних осіб, з них – 430 дітей. Поранених – 10 897»[10].

Для того, щоб вирішувати завдання соціального обслуговування у світі поряд із державним фінансуванням розвивається благодійництво, меценатство, філантропія. Якщо благодійність – це швидка допомога тим, хто перебуває в кризових ситуаціях, надання матеріальної підтримки та інші форми негайної допомоги. Тобто, благодійність має короткостроковий характер та спрямована на конкретну потребу. То філантропія бореться з причинами виникнення кризових ситуацій. Філантропи вкладають значні ресурси (знання, гроші, час, контакти), у вирішення соціальних проблем та розробку тривалих рішень. Вони створюють фонди, організації, фінансують наукові дослідження, освітні проекти, сприяють освітнім, гуманітарним ініціативам, впроваджують програми соціального підприємництва, беруть участь у розвитку громадського сектору. «Філантропія орієнтована на трансформацію суспільства та вирішення корінних проблем, зміну системних умов і підвищення якості життя в цілому» [68]. Вона має довгостроковий план дії та підсилює результати інвестицій.

Молодіжний банк ініціатив, Національна мережа розвитку локальної філантропії (НМРЛФ) (організація, що займається адвокацією інтересів українських благодійників в міжнародній площині) є яскравим прикладом зростання ініціатив громадського сектору в соціальному обслуговуванні населення громад. Ресурси цієї організації зросли що за період існування із 112000 до 6 млн.грн.

Отже, можна стверджувати, що соціальне обслуговування як явище є характерним для розвинутих інклюзивно-орієнтованих національних економік, в яких держава, організації громадського суспільства реалізують соціальні ініціативи, що дозволяють допомогти різним категоріям населення, яке опинилося у скрутних ситуаціях з метою їх подолання, протидії, запобіганню або підвищенню адаптивності.

1.2. Правові засади соціального обслуговування жителів громади

Соціальне обслуговування є складовою частиною соціальних послуг. Правові засади їх надання прописані Законом України «Про соціальні послуги» [59] від 17.01.2019 № 2671-VIII зі змінами, внесеними Законом України № 2193-IX від 27.04.2022 [59]. Суб'єктами надання соціальних послуг є уповноважені інститути у виконавчих комітетах органів місцевого самоврядування, громадські, релігійні організації. Соціальні послуги можуть надавати центри зайнятості, заклади охорони здоров'я, культури освіти, благодійні фонди, суб'єкти підприємництва, які в своїй основі не мають ознак підприємницької діяльності направленої на збільшення прибутку.

Для обліку надавачів та отримувачів соціальних послуг створюється державний реєстр. Закон України «Про соціальні послуги» надають органам місцевого самоврядування право залучати недержавних постачальників соціальних послуг до їх надання. Неурядовий сектор системи надання соціальних послуг знаходиться в Україні на початковій стадії розвитку та потребує подальшої адаптації до потреб населення. Активізувати співпрацю держави і приватного сектору можна за рахунок впровадження нових механізмів взаємодії державного та недержавного секторів, використання наявних ресурсів та потенціалу недержавних організацій, які надають соціальні послуги населенню. Недержавний сектор у більшості розвинутих країн та в Україні зокрема, доводить свою інституційну спроможність взяти на себе значну частину функцій щодо надання соціальних послуг на місцевому рівні.

Організацію надання соціальних послуг в територіальній громаді регламентують такі нормативно-правові акти: Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [26]; «Порядок організації надання соціальних послуг, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 587» [58]; «Порядок надання соціальних послуг особам з інвалідністю та особам похилого віку, які страждають на психічні розлади, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 № 576» [53].

Загалом правовий базис соціального обслуговування можна відобразити на рис. 1.4. Він створює основу для реалізації механізму управління наданням соціальних послуг, що включає: створення умов для формування та розвитку ринку соціальних послуг; розробка та реалізація державних та регіональних цільових програм; структурування соціальних послуг; організаційний супровід надання соціальних послуг; методичне, інформаційне, кадрове забезпечення надання соціальних послуг; контроль дотримання державних стандартів соціальних послуг; залучення та співпраця з громадськими об'єднаннями, благодійними, релігійними організаціями в наданні соціальних послуг.

Загалом соціальні послуги варто структурувати.

Згідно статті 6, розділу 3 Закону України «Про соціальні послуги» базовими послугами є: «догляд вдома, денний догляд; підтримане проживання; соціальна адаптація; соціальна інтеграція та реінтеграція; надання притулку; екстрене (кризове) втручання; консультування; соціальний супровід; представництво інтересів; посередництво; соціальна профілактика; натуральна допомога; фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, порушення зору; переклад жестовою мовою; догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних; супровід під час інклюзивного навчання; інформування; медіація» [59]. Соціальні послуги, що надаються поділяються на:

1. Залежно від потреб отримувача:
 - 1) соціальна профілактика- запобігання виникненню складних життєвих обставин;
 - 2) соціальна підтримка – допомога у подоланні складних життєвих обставин;

3) соціальне обслуговування – мінімізація негативних наслідків складних життєвих обставин, підтримка життєдіяльності, соціального статусу жителів громади.

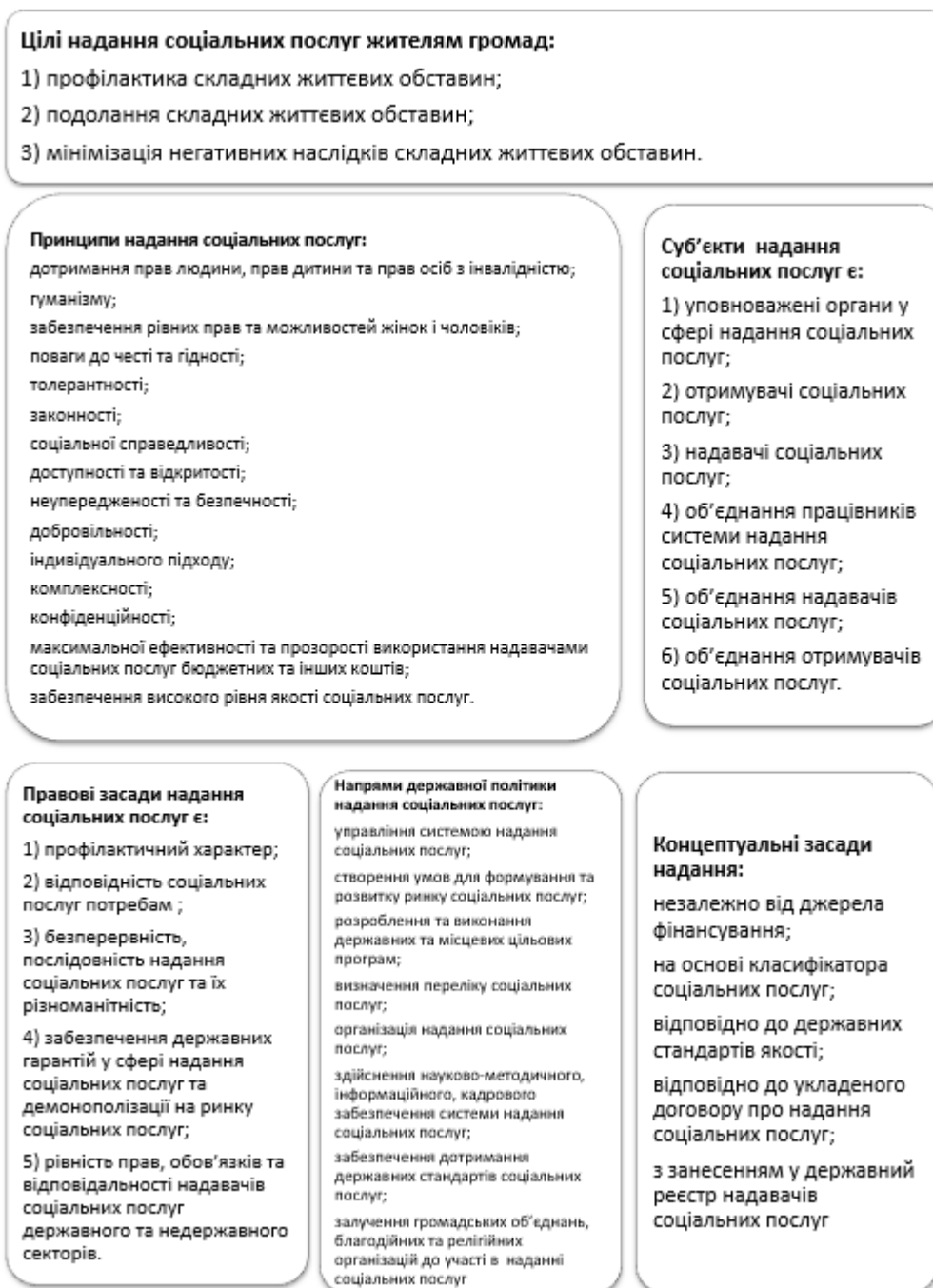

Рис.1.4. Правовий базис надання соціальних послуг

Примітка: побудовано автором з використанням [56,58,59].

2. Залежно від обсягу надання:

1) «прості соціальні послуги, що не передбачають надання постійної або систематичної комплексної допомоги (інформування, консультування, посередництво, надання притулку, представництво інтересів)» [59];

2) «комплексні соціальні послуги, що передбачають узгоджені дії фахівців з надання постійної або систематичної комплексної допомоги (догляд, виховання, спільне проживання, соціальний супровід, кризове втручання, підтримане проживання, соціальна адаптація, соціальна інтеграція та реінтеграція)» [59];

3) «комплексні спеціалізовані соціальні послуги, що надаються певній категорії отримувачів соціальних послуг (ВІЛ-інфікованим особам, особам із залежністю від психотропних речовин, особам, які постраждали від торгівлі людьми, біженцям, особам із психічними розладами та іншим)» [59];

4) «допоміжні соціальні послуги, що надаються у вигляді натуральної допомоги (продукти харчування, предмети і засоби особистої гігієни, санітарно-гігієнічні засоби для прибирання, засоби догляду, одяг, взуття та інші предмети першої необхідності, організація харчування, забезпечення паливом тощо) та технічних послуг (транспортні послуги, переклад жестовою мовою)» [59].

3. Залежно від місця надання:

1) за місцем проживання;

2) за місцем тимчасового перебування;

2) в рамках уповноваженого інституту приміщенні надавача соціальних послуг:

4. Залежно від терміну надання:

1) екстренно на протязі доби під впливом обставин, що створюють ризик для життя людини чи її родини ;

2) постійно, один раз і більше на місяць на протязі більше одного року;

3) тимчасово, один раз і більше на місяць до одного року;

4) одноразово.

Інноваційною формою послуги соціального забезпечення є послуги із забезпечення життєвої стійкості жителів громад, яку надають в рамках пілотного проекту Міністерства соціальної політики з залученням Національної соціальної служби на підстав соціального паспорту громади і із залученням меценатів.

Основою цієї послуги є психосоціальна підтримка людей у зв'язку зі збитками, завданими воєнними діями або тимчасовою окупацією. В рамках даної послуги реалізується проєкт «Батьківство без стресу» для допомоги ім'ям, які через воєнні дії опинилися у важких життєвих обставинах.

Перелік послуг із соціального обслуговування нині поглиблюється послугами реабілітаційного характеру для військових, які реалізуються спільно з Міністерством оборони України.

1. Підготовка соціальних працівників для територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки для надання якісних соціальних послуг військовим та членам їх родин.
2. Запровадження соціального супроводу військових та їхніх родин на базі військової частини.
3. Впровадження діяльності соціальних працівників у закладах охорони здоров'я, де вони працюють із пораненими військовими. Соціальні працівники можуть допомогти з відновленням документів; проходженням військової лікарської комісії чи МСЕК, надати вичерпну інформацію щодо соціального захисту, зокрема – про забезпечення допоміжними засобами реабілітації, призначення соціальної допомоги та виплат. Така послуга є своєрідною соціалізацією військових .
4. Програма соціального відновлення для військових та їхніх родин, що дає можливість військовому відновитись, відпочити з родиною та повернутися до військової служби.
5. Соціальна адаптація ветеранів після демобілізації та їх сімей. Наразі ця послуга вже пілотується у двох областях – Полтавській та Черкаській. Спільно із психологами, соціальними працівниками, соціальними педагогами сім'я може припрацювати всі складнощі.

Загалом в Україні кількість закладів різних форм власності, що надає послуги із соціального обслуговування складає 3491, із яких 132 заклади знаходиться в Тернопільській області. (рис.1.5).

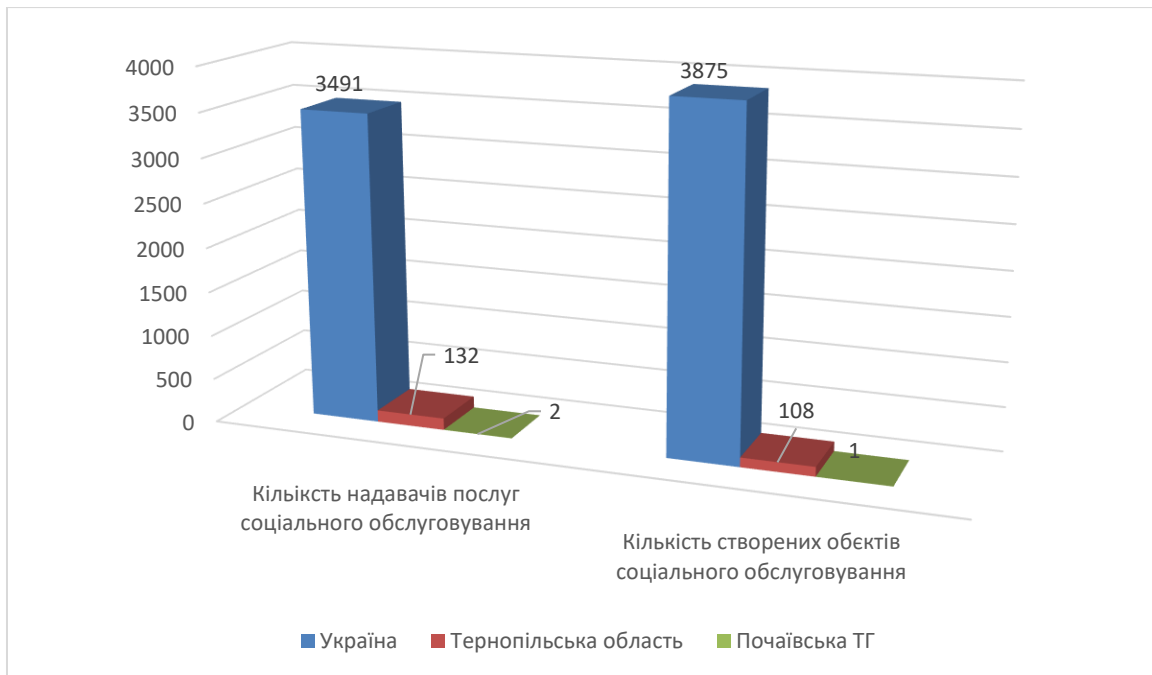

Рис.1.5. Місце Тернопільської області у національній системі надавачів послуг соціального обслуговування

Примітка: складено на основі інформації Міністерства соціальної політики України [48].

В інституційному плані послуги з соціального обслуговування можуть надавати як державні інститути та і виконавчі структури органів місцевого самоврядування, частково ці послуги можуть бути передані третім особам: добровільним об'єднанням, групам самопомоги, приватним некомерційним організаціям.

Для надання соціальних послуг в територіальних громадах створено Центри надання соціальних послуг (ЦНСП), які працюють відповідно до постанови КМУ № 1417 від 29.12.2009 р. «Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування» [26], та «Деякі питання діяльності центрів надання соціальних послуг» [26] № 177 від 03.03.2020 р. Територіальний центр надання соціальних послуг є бюджетною установою, рішення щодо утворення, ліквідації або реорганізації якої приймає місцевий орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування. Територіальний центр утворюється для надання соціальних послуг громадянам, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги за місцем проживання, в умовах стаціонарного, тимчасового або денного перебування. Також зазначеною постановою Кабінету Міністрів України

затверджено Типове положення про територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг). Цільові групи соціальних центрів систематизовано на рис 1.6.

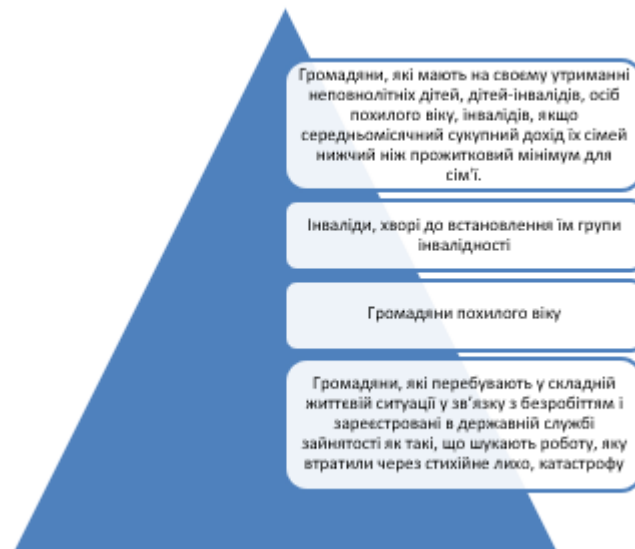

Рис.1.6 Цільові групи споживачів в рамках послуг соціального обслуговування

Примітка: складено автором на основі [26, 59].

Основними напрямками діяльності територіальних центрів є: «виявлення та облік самотніх непрацездатних малозабезпечених громадян, які мають право на соціальне обслуговування; організація соціального обслуговування громадян, надання їм соціально-побутових, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-медичних, соціально-економічних, юридичних, послуг з працевлаштування, послуг з професійної реабілітації осіб з обмеженими фізичними можливостями, інформаційних, інших соціальних послуг» [59] (їх детальна характеристика представлена в Додаток А).

Загалом, питання створення та діяльності ЦНСП залежить від фінансової спроможності та потреб територіальних громад. На сьогодні є також багато прикладів, де такі Центри утворюються та спільно утримуються територіальними громадами відповідно до договорів про співробітництво в рамках Закону України від 17.06.2014 року № 1508-VII «Про співробітництво територіальних громад» [26]. Ключовим в даному випадку є правильний підхід керівництва громади, депутатів до організації надання соціальних послуг на території громади.

Однак домінування в населених пунктах жителів пенсійного віку зумовило появу інклюзивної соціально-педагогічної послуги «Університет третього віку», яка є частиною глобального руху, спрямованого на забезпечення можливостей для неперервної освіти для дорослих протягом усього життя і направлена на створення умов для всебічного розвитку людей похилого віку, сприяння їх реінтеграції в активне життя; допомога оволодіння новими знаннями; підтримки здорового способу життя; формування нових навиків, передачі існуючого досвіду; підвищення якості життя доступу до сучасних технологій та технологічних перетворень.

Отже, можна стверджувати, що в Україні створено належне правове підґрунтя для соціального обслуговування населення особливих категорій, яке потребує постійної чи тимчасової допомоги для підтримки життєвої стійкості та повноцінної інтеграції у суспільне життя.

Висновки до розділу 1

Соціальне обслуговування як явище є характерним для розвинутих інклюзивно-орієнтованих національних економік, в яких держава, організації громадського суспільства реалізують соціальні ініціативи, що дозволяють допомогти різним категоріям населення, яке опинилося у скрутних ситуаціях з метою їх подолання, протидії, запобіганню або підвищенню адаптивності.

Соціальне обслуговування - це система дій та заходів, спрямованих на надання підтримки, допомоги та ресурсів людям, які опинилися у складних життєвих обставинах, які можуть впливати на їхнє фізичне, психічне чи соціальне благополуччя. Основною метою соціального обслуговування є поліпшення якості життя та підтримка соціально вразливих груп. Алгоритм соціального обслуговування включає такі функціональні підсистеми: моніторингу соціально вразливих груп та визначення їхніх потреб, психосоціальну підтримку, фінансову допомогу, працевлаштування, проходження програм реабілітації, соціальний, інформативний, консультативний, комунікативний супровід, соціальну інтеграцію, індивідуальну роботу з сім'ями.

В сучасній системі соціального обслуговування важливе місце відводиться соціальній інтеграції, яка є сукупністю заходів для включення людей в суспільство, забезпечення доступу до культурних та соціальних подій для забезпечення рівних можливостей та підтримки всіх членів громади. Найпоширенішими формами соціальної інтеграції є: освітні послуги, професійна реабілітація, зайнятість, медична допомога, надання соціального житла, участь у прийнятті рішень, формування громадської свідомості .

Для того, щоб вирішувати завдання соціального обслуговування у світі поряд із державним фінансуванням розвивається благодійництво, меценатство, філантропія. Якщо благодійність – це швидка одноразова допомога тим, хто перебуває в кризових ситуаціях, то філантропія орієнтована на трансформацію суспільства та вирішення корінних проблем, зміну системних умов і підвищення якості життя в цілому.

Концептуальними засадами надання соціальних послуг в рамках діючого правового поля є їх надання незалежно від джерела фінансування; на основі класифікатора соціальних послуг; відповідно до державних стандартів якості; відповідно до укладеного договору про надання соціальних послуг; з занесенням у державний реєстр надавачів соціальних послуг. Детермінантами надання послуг з соціального обслуговування є 1) профілактичний характер; 2) відповідність соціальних послуг потребам ; 3) безперервність, послідовність надання соціальних послуг та їх різноманітність; 4) забезпечення державних гарантій у сфері надання соціальних послуг та демонополізації на ринку соціальних послуг; 5) рівність прав, обов'язків та відповідальності надавачів соціальних послуг державного та недержавного секторів.

РОЗДІЛ II. МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ЖИТЕЛІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1. Організаційне забезпечення надання соціальних послуг жителям територіальної громади

Для надання соціальних послуг необхідно забезпечити синергетику взаємодії публічних інститутів (державних органів влади, громадських організацій, органів місцевого самоврядування, установ та організацій, що знаходяться на території громади (рис.2.1).

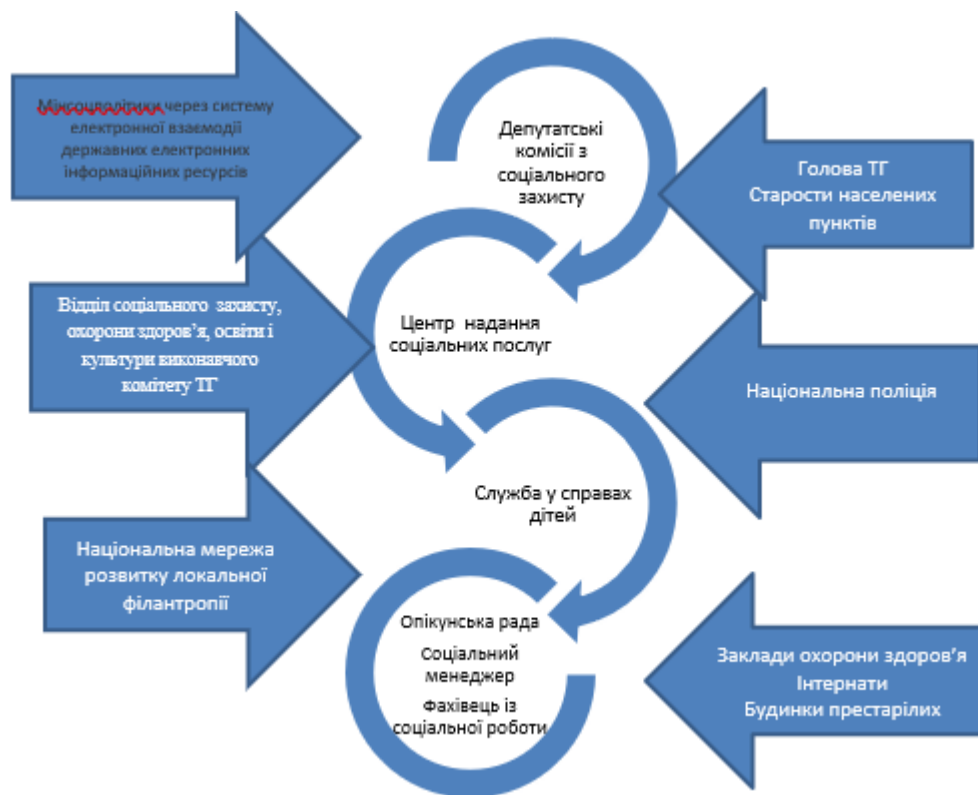

Рис. 2.1. Інституційний супровід соціального обслуговування в Пochaївській ТГ
Примітка: побудовано автором з використанням [26, 58, 59].

Правовою основою організації надання послуг з соціального обслуговування є «Порядок організації надання соціальних послуг» [58], затверджений Постановою КМУ від 1 червня 2020 р. № 587.

Згідно даного Порядку голова ТГ відповідає за формування політики ТГ у сфері соціального захисту, соціальної підтримки та допомоги, надання соціальних послуг.

Заступник голови ТГ, до повноважень якого належать питання соціального розвитку громади здійснює координацію та забезпечення взаємодії між

представницькими органами (комісіями, депутатами) та структурними підрозділами виконкому ТГ, щодо реалізації обраної головою політики.

Керівництво відділів соціального захисту населення, охорони здоров'я, освіти та культури, створених у складі виконавчого комітету ТГ, несе персональну відповідальність за неорганізованість або неякісну організацію надання соціальної підтримки чи допомоги, надання соціальних послуг ТГ. жителів.

Депутатські комісії з питань соціального захисту населення, охорони здоров'я, освіти, культури покладаються на підготовку та прийняття необхідних рішень чи програм, виділення необхідних для їх реалізації фінансових коштів та контроль за виконанням цих рішень чи цільових програм.

Рада Фонду готує та приймає необхідні рішення та контролює виконання цих рішень.

Старійшини ТГ колонії відповідають за комунікацію між старостами округу та державними службовцями, представляють їхні інтереси та координують потреби мешканців у розробці відповідних місцевих програм.

Структурний підрозділ соціального захисту населення виконавчого органу територіального товариства практично реалізує комплексний підхід до організації соціальної допомоги та підтримки, надання соціальних послуг на території ТГ; здійснює планову роботу (розробка коротко- та середньострокових (3-5 років) планів роботи соціальних послуг за програмно-цільовим методом, визначає потребу мешканців ТГ в організації або наданні соціальних послуг) .

Відділ у справах дітей створено в рамках Почаївської міської ради «організовує роботу з питань соціального захисту дітей, запобігання безпритульності та безпритульності дітей, злочинів, вчинених дітьми, захисту прав, свобод і законних інтересів громадян». дітей, встановлення опіки та піклування над дітьми, їх усиновлення, влаштування до дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей, ведення обліку дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, усиновлених дітей, у прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу, визначення пріоритетних напрямів покращення становища дітей на відповідній території, їх соціального захисту, сприяння

фізичному, духовному та інтелектуальному розвитку, запобігання безпритульності та безпритульності дітей та дітей, які вчинили злочини»[58]. .

Служба у справах дітей є головним координаційним органом з організації соціального захисту дитини, яка залишилася без піклування батьків, дитини, життю та здоров'ю якої загрожує загроза. У разі отримання повідомлення про дитину, яка залишилася без піклування батьків, або виявлення фактів, що свідчать про загрозу життю та здоров'ю дитини, служба у справах дітей має право: спільно з фахівцями вжити заходів для забезпечення безпеки дитини; від медичного закладу, Національної поліції, працює фахівець із соціального захисту, який оцінює рівень безпеки дітей; у разі необхідності вжити заходів щодо тимчасового розміщення дитини в безпечних домашніх умовах; після вжиття невідкладних заходів щодо забезпечення безпеки дитини, у разі підтвердження загрози життю та здоров'ю дитини, в той же день подати заяву до міської ради про термінове відібрання дитини від батьків або до люди, які їх замінюють; підготувати до прокуратури за місцем проживання дитини письмову інформацію про відібрання дитини у батьків або осіб, які їх замінюють, якщо органом опіки та піклування прийнято рішення про відібрання дитини у батьків; протягом семи днів після прийняття рішення про відібрання дитини від батьків подати позов про позбавлення батьків або одного з них батьківських прав, про відібрання дитини у матері чи батька без їхнього позбавлення батьківських прав; взяти дитину на облік як дитину, яка перебуває у складних життєвих обставинах, дитину-сироту або дитину, позбавлену батьківського піклування; збирати у разі необхідності та готувати відповідні документи щодо надання дитині статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування; передавати інформацію про дитину до центру соціальних служб для організації надання необхідних соціальних послуг; організовують влаштування дитини в сімейні виховні сектори; здійснювати заходи щодо забезпечення збереження житла та майна дитини; здійснює контроль за умовами утримання, виховання та розвитку дітей у сім'ях опікунів, піклувальників, прийомних сім'ях, яслах, прийомних сім'ях та в інституційних закладах.

У досліджуваному соціумі (Почаївська МТГ) для забезпечення оптимізації надання соціальних послуг та комплексного підходу до вирішення проблем жителів

територіального соціуму створено Центр надання соціальних послуг; здійснюють соціальну роботу та надають соціальні послуги особам та їхнім сім'ям, які належать до незахищених верств населення або перебувають у складних життєвих обставинах, використовуючи технології для ведення кожного окремого випадку.

Він складається із відділів соціальної роботи, соціальної допомоги, соціальної допомоги дома, діловода, бухгалтера, 2 фахівця із соціальної роботи, 4 соціальних працівників, 20 соціальних робітників (рис.2.2).

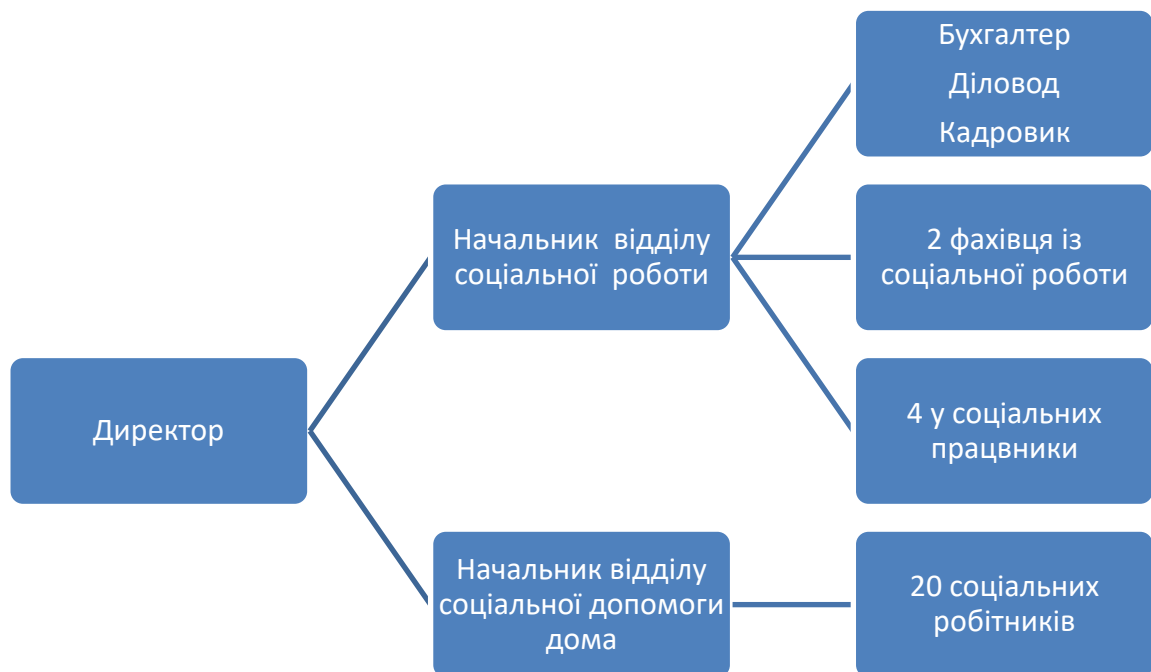

Рис.2.2. Організаційна структура відділу надання соціальних послуг

Примітка: побудовано автором.

Організації, установи, заклади, підприємства незалежно від форм власності, яким стало відомо про особу чи сім'ю, що опинились у складних життєвих обставинах, зобов'язані повідомити про цей випадок до Центру соціальної допомоги.

Органи Національної поліції зобов'язані: цілодобово отримувати від працівників усіх служб інформацію, у тому числі усну, про дітей, які перебувають у небезпеці, та вживати невідкладних заходів (виїхати за місцем знаходження дитини, повідомити службу у справах дітей, викликати швидку медичну допомогу, розшук батьків дитини, проникнення в житло, де знаходиться дитина, тощо); у невідкладних випадках, пов'язаних із виникненням безпосередньої загрози життю чи здоров'ю дитини, або за наявності підстав вважати, що така загроза існує, забезпечити проникнення до житла чи іншого приміщення (володіння) особи без її згоди. або

вмотивованого рішення суду; за наявності ознак кримінального правопорушення внести відповідні відомості до єдиного реєстру досудових розслідувань; вживати профілактичних заходів щодо попередження випадків жорстокого поводження з дітьми та насильства.

Заклади повинні забезпечувати: організацію роботи психологічної служби та соціально-педагогічного патронажу дітей та їх батьків; Проводити роз'яснювальну та просвітницьку роботу з батьками та іншими учасниками навчально-виховного процесу щодо попередження та протидії негативним наслідкам жорстокого поводження з дітьми та небезпеки для них.

Якщо дитина не відвідує навчальний заклад більше двох днів без поважних причин, батьки або особи, які їх замінюють, не з'являються до навчального закладу, не відвідують батьківські збори та не відповідають на дзвінки та листи з навчального закладу під час навчання. семестр (семестр), вчитель, класний керівник, гуртковий або класний керівник:

- встановлює контакт з батьками та родичами дитини, з самою дитиною, проводить бесіду з батьками або особами, які їх замінюють, визначає сили та ресурси сім'ї, які можна спрямувати на вирішення проблеми, подолання складних життєвих обставин;

- розробляє план роботи з дитиною та її батьками, викликає для його виконання педагогів, соціального, медичного працівника, психолога та інших працівників закладу;

- залучає до роботи з дитиною необхідних спеціалістів інших установ, установ, організацій з метою надання максимально необхідного набору послуг з урахуванням потреб дитини;

- повідомляє соціального педагога про ознаки чи факти, що свідчать про загрозу потрапляння дитини в складні життєві обставини та заходи, які необхідно вжити;

- у разі виникнення ускладнень або виникнення нових обставин, що впливають на стан дитини, або обставин, що загрожують життю та здоров'ю дитини, негайно інформувати керівництво закладу, відділ у справах дітей та Національну поліцію.

Заклади охорони здоров'я зобов'язані: приймати дітей, у тому числі на цілодобове перебування, у стані небезпеки, надавати їм необхідну медичну,

психологічну допомогу (за наявності в закладі охорони здоров'я психолога) та документувати факти жорстокого поводження з дітьми; сімейні лікарі та інші медичні працівники швидко виявляють дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах та мають симптоми; проводити роз'яснювальну роботу з батьками щодо захисту дітей, усунення ризиків, пов'язаних із бездоглядністю; повідомляти Службу у справах дітей та Національну поліцію про ознаки жорстокого поводження чи будь-якого виду насильства щодо дитини чи загрозу їх вчинення, що завдає шкоди життю та здоров'ю дитини; спрямовувати зусилля медичних працівників на раннє виявлення ознак складних життєвих обставин, у яких опинилася дитина або її родина, та оперативне реагування на виявлені факти.

при виявленні фактів, що містять відомості про загрозу життю та здоров'ю дитини внаслідок насильства або його реальну загрозу; нехтування, нехтування першочерговими потребами дитини; залишення її без піклування батьків тощо, будь-який працівник закладу охорони здоров'я відповідно до чинного законодавства повинен вжити заходів щодо безпеки дитини та негайно повідомити про це адміністрацію закладу охорони здоров'я. Про виявлені факти адміністрація закладу охорони здоров'я зобов'язана повідомити працівника служби у справах дітей протягом доби. Якщо інформація щодо дитини, яка має симптоми, надходить у вихідний день (з вечора п'ятниці до неділі) або державне свято, заклад повинен повідомити Службу у справах дітей протягом трьох днів або наступного дня після вихідних чи святкових днів.

Надання соціальних послуг здійснюється через кейс-менеджмент, який включає наступні етапи (рис. 2.3): аналіз попиту, визначення реальної потреби в соціальних послугах, прийняття рішення та розробка плану надання індивідуальних соціальних послуг для кожного. конкретний випадок, укладення договору про надання соціальних послуг та його виконання, здійснення контролю за ефективністю надання соціальних послуг.

Рис.2.2. Алгоритм надання послуг соціального обслуговування в Почаївській ТГ

Примітка: складено автором на підставі [9, 58].

Підставами для припинення надання соціальних послуг можуть бути: - втрата потреби в соціальних послугах за результатами переоцінки; закінчення строку дії договору про надання соціальних послуг; відмова особи чи сім'ї від отримання послуг; зміна зареєстрованого місця проживання; невиконання умов договору про надання соціальних послуг; встановити недостовірність наданих отримувачем соціальних послуг попередніх даних, що унеможливує їх подальше надання; смерть особи, яка отримує соціальні послуги; дострокове розірвання договору про надання соціальних послуг з ініціативи отримувача соціальних послуг; ліквідація надавача

соціальних послуг. Але будь-які рішення щодо додаткової потреби в наданні соціальних послуг, залучення необхідних спеціалістів із соціальної роботи, організації необхідного інфраструктурного забезпечення вирішуються головою територіальної громади та робочими групами та структурами, створеними на місцевому рівні. уряди.

2.2. Аналіз стану соціального обслуговування жителів громади

Постійне населення ТГ Почаєва на 1 січня 2023 року становило 17759 осіб. Серед них частка жінок становила 51,58% (9161 особа), частка чоловіків – 48,14% (8598 осіб). У 2022 році з громади вибуло 207 осіб (120 жінок та 87 чоловіків), у 2021 році – 292 особи. Кількість прибулих до Почаївської територіальної корпорації у 2022 році становить 1295 осіб (1187 жінок та 108 чоловіків), у 2021 році прибуло 420 осіб. Під впливом активних бойових дій на півдні та сході до громади прибуло 981 особа, в т.ч. 747 жінок, 33 чоловіки та 201 дитина. У громаді проживає 6 ветеранів, з них 1 жінка; 15 осіб, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, з них 9 жінок. Чисельність ООС/учасників бойових дій станом на 1 січня 2022 року становила 77 осіб, з них 1 жінка (рис. 2.3). Станом на 1 січня 2022 року в Почаївській громаді проживало 1935 сімей з дітьми віком до 18 років.

Зайняте населення громади у 2021 році віком від 15 до 70 років становило 1752 особи, у 2022 році – 1772 особи (63% жінок та 37% чоловіків). У 2021 році в Почаївській територіальній громаді було 422 безробітних (61% жінок та 39% чоловіків), у 2022 році – 326 осіб (68% жінок та 32% чоловіків). Серед безробітних жінок у 2022 році вікова категорія становить від 35 до 45 років (68%), серед чоловіків – від 45 до 55 років (56%). Фактично багатодітні, ветерани, безробітні, учасники системи ООС, ліквідатори аварії на ЧАЕС та внутрішньо переміщені особи створюють цільову групу споживачів для надання соціальних послуг громадянам.

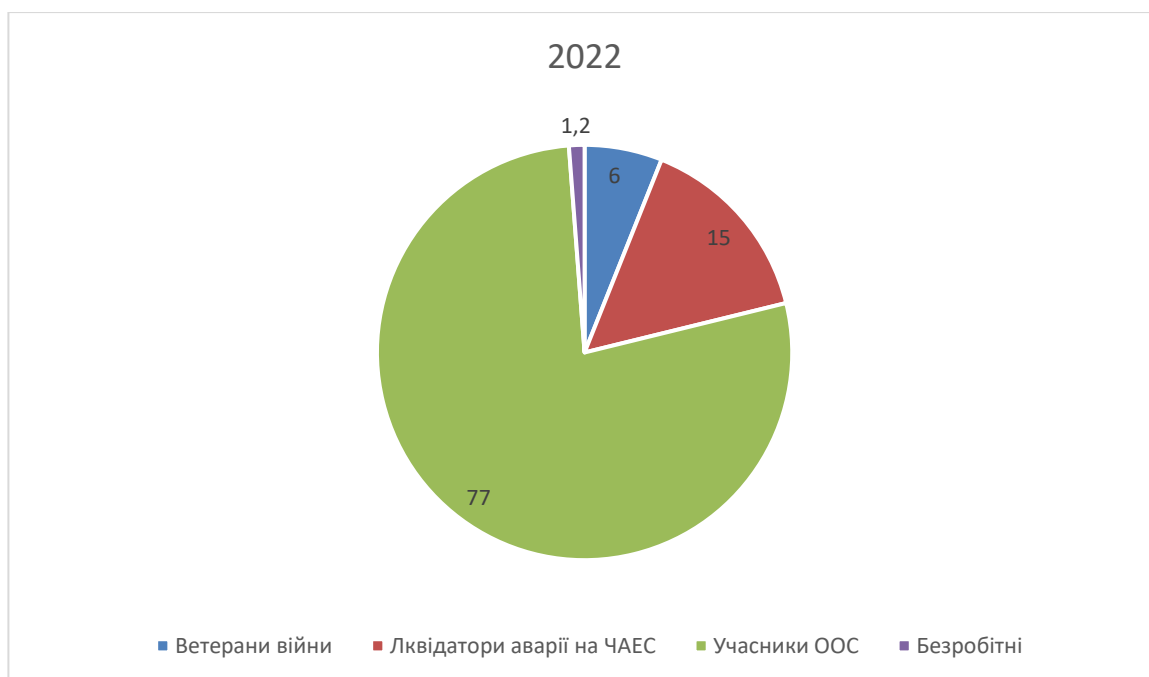

Рис.2.3. Групи ризику у послугах соціального обслуговування населення

Примітка: наведено на основі інформації Центру надання соціальних послуг м.Почаїв.

На території громади функціонує 13 навчальних закладів, з них 5 – у адміністративному центрі громади та 8 – в інших населених пунктах. З них дошкільних навчальних закладів – 3, середніх загальноосвітніх навчальних закладів – 7, позашкільних навчальних закладів – 2, професійно-технічних навчальних закладів – 1; У загальноосвітніх закладах підприємства функціонує 28 інклюзивних класів.

Чисельність освітніх агентів громади становить 624 особи, з них 75,9% жінки та 24,1% чоловіки. Гендерний розрив в оплаті праці у закладах загальної середньої освіти становить 7,8% на користь жінок, а в неформальній освіті – 12,3% на користь чоловіків. 3.1.3. Гендерні розриви серед отримувачів послуг Дошкільною освітою охоплено 29,4% дітей дошкільного віку. Середня наповнюваність групи дитячого садка – 18,5 дітей (23,6 у столиці, 17,5 в інших населених пунктах). У дошкільних навчальних закладах виховується 323 дитини, з них 147 дівчаток та 176 хлопчиків. У закладах загальної середньої освіти навчається 2712 дітей, з них 1391 дівчинка та 1321 хлопчик. У 2022 році в громаді функціонує 28 інклюзивних класів. Середня наповнюваність класів в адміністративному центрі становить 28,96 дітей, в інших населених пунктах 17,5 дітей. Послугами позашкільної освіти охоплено 1576 дітей

(близько 54% від загальної кількості дітей шкільного віку громади), з них 731 дівчинка та 845 хлопчиків.

Частка дітей, які навчаються у загальноосвітніх навчальних закладах, де організовано інклюзивне навчання, становить 91%. Кількість студентів-інвалідів становить 32 особи, з них 15 дівчат та 17 хлопців. Кількість учнів з особливими освітніми потребами – 35. Кількість учнів із числа внутрішньо переміщених осіб – 40, з них 24 дівчини та 16 хлопців.

У Почаївській територіальній громаді функціонує два заклади охорони здоров'я – 1 заклад вторинної медико-санітарної допомоги – Почаївська обласна комунальна лікарня та 1 заклад первинної медико-санітарної допомоги КНП Кременецький ЦПМСД Кременецького міського округу, до складу якого входять 3 амбулаторії в м. Почаєві, с. Лідихов, с. Ридоміл та 6 ФАП – с. Лосятин, с. Старий Почаїв, с. Старий Тараж, смт Комарин, с. Кабіни, арт. Комарівка; На підприємстві 7 аптечних пунктів, 6 з яких розташовані в центральному районі міста Почаєва та 1 у с. Радоміл.

Для суспільства характерний негативний приріст населення. У 2022 році народилося 123 особи (52 хлопчики та 71 дівчинка), померло у 2,5 рази більше – 309 осіб (161 чоловік та 148 жінок). Ця статистика свідчить про майбутній гендерний розрив, серйозний дефіцит чоловічого населення. У Почаївському територіальному товаристві функціонує установа, що надає соціальні послуги, а саме Центр надання соціальних послуг Почаївської мерії. Суспільство має основні соціальні послуги, які надаються установами соціального захисту, а саме: допомога вдома, невідкладна (кризова інтервенція), консультування, соціальна адаптація, соціальний супровід, інформування, представництво інтересів. Кількість працівників сфери надання соціальних послуг у громаді становить 29 жінок (85,3%) та 5 чоловіків (14,7%). Різниця в оплаті праці чоловіків і жінок становить 30% на користь чоловіків.

У громаді у 2022 році соціальні послуги отримували 2149 осіб (79,3% жінок та 20,7% чоловіків). У 2021 році бенефіціарами соціальних послуг вважалися 1728 осіб (85% жінок та 15% чоловіків). 447 (20,8%) отримувачів соціальних послуг проживають у віддалених районах громади. У центральній частині громади проживає 79,2%.

У громаді станом на 01.01.2022 року нараховується 74 сім'ї, які опинились у складних життєвих обставинах (СЖК) (2021 – 8 сімей) та 621 дитина в сім'ях СЖК (2021 – 26 дітей). Соціальною допомогою користуються 74 сім'ї ЛСС (2021 – 8 сімей). Кількість дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків у 2022 році по громаді становила 29 дітей та 2 дитини у прийомних сім'ях (табл. 2.1., рис. 2.4).

Таблиця 2.1

Споживачі послуг з соціального обслуговування

Показники	2021	2022	Темпи росту
Всього сімей	1900	1935	101,8421
Сім'ї у складних обставинах	8	74	925
Кількість дітей позбавлених батьківської опіки	2	29	1450
Кількість отримувачів соціальних послуг	1728	2149	124,3634
Кількість вимушено переміщених осіб	420	1295	308,33

Примітка: наведено на основі інформації Центру надання соціальних послуг м.Почаїв.

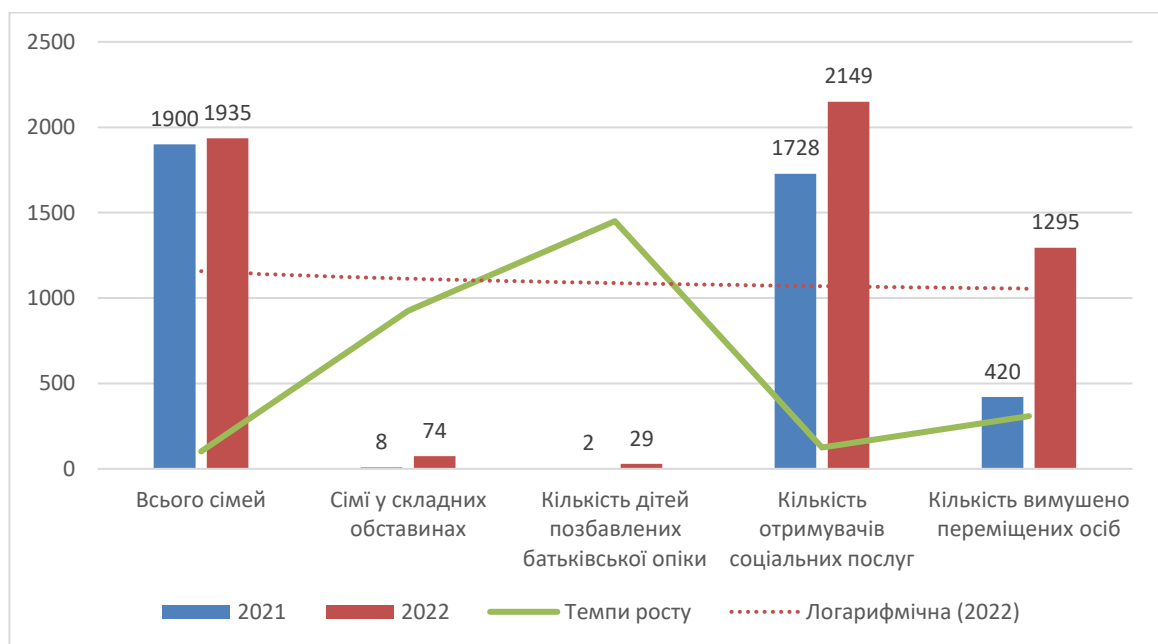

Рис.2.4. Основні категорії отримувачів соціальних послуг та їх динаміка

Примітка: наведено на основі інформації Центру надання соціальних послуг м.Почаїв.

Слід зазначити, що окремою категорією, яка потребує соціального обслуговування є діти, що знаходяться у сім'ях, де їхньому життю та здоров'ю загрожує небезпека. Таких дітей через рішення опікунської ради передають під опіку найближчим родичам за їхньою згодою, або прийомних батьками, а біологічних батьків позбавляють батьківського права (табл.2.2, 2.3).

Таблиця 2.2

**Статистична інформація щодо дітей, які тимчасово влаштовані в сім'ї
родичів/знайомих
та дітей, які повернуті у біологічну сім'ю у Почаївській ТГ станом на 1.09.2023 р.**

Громада	Кількість дітей, які протягом III кварталу 2023 року тимчасово влаштовані у сім'ї <u>родичів/знайомих</u>	Кількість дітей, які протягом III кварталу 2023 року повернуті у біологічну сім'ю (вказати конкретну причину, наприклад - у зв'язку з поновленням матері, батька у батьківських правах чи визнанням батьківства і т.д.)
Почаївська ОТГ	3 дитини Сорока Вікторія Сергіївна (07.05.2007 р.н.) Вербицька Вероніка Вікторівна (16.01.2009 р.н.) <u>Тарабан Анастасія Романівна</u> (15.07.2017 р.н.)	2 дитина Легка Яна Іванівна (03.11.2011 р.н.) – дитину повернуто до біологічного батька <u>Майбродський Андрій Олександрович</u> (12.06.2014 р.н.) - дитину повернуто до біологічної мами
Всього	3	2

Примітка: на основі інформації служби у справах дітей Почаївської міської ради.

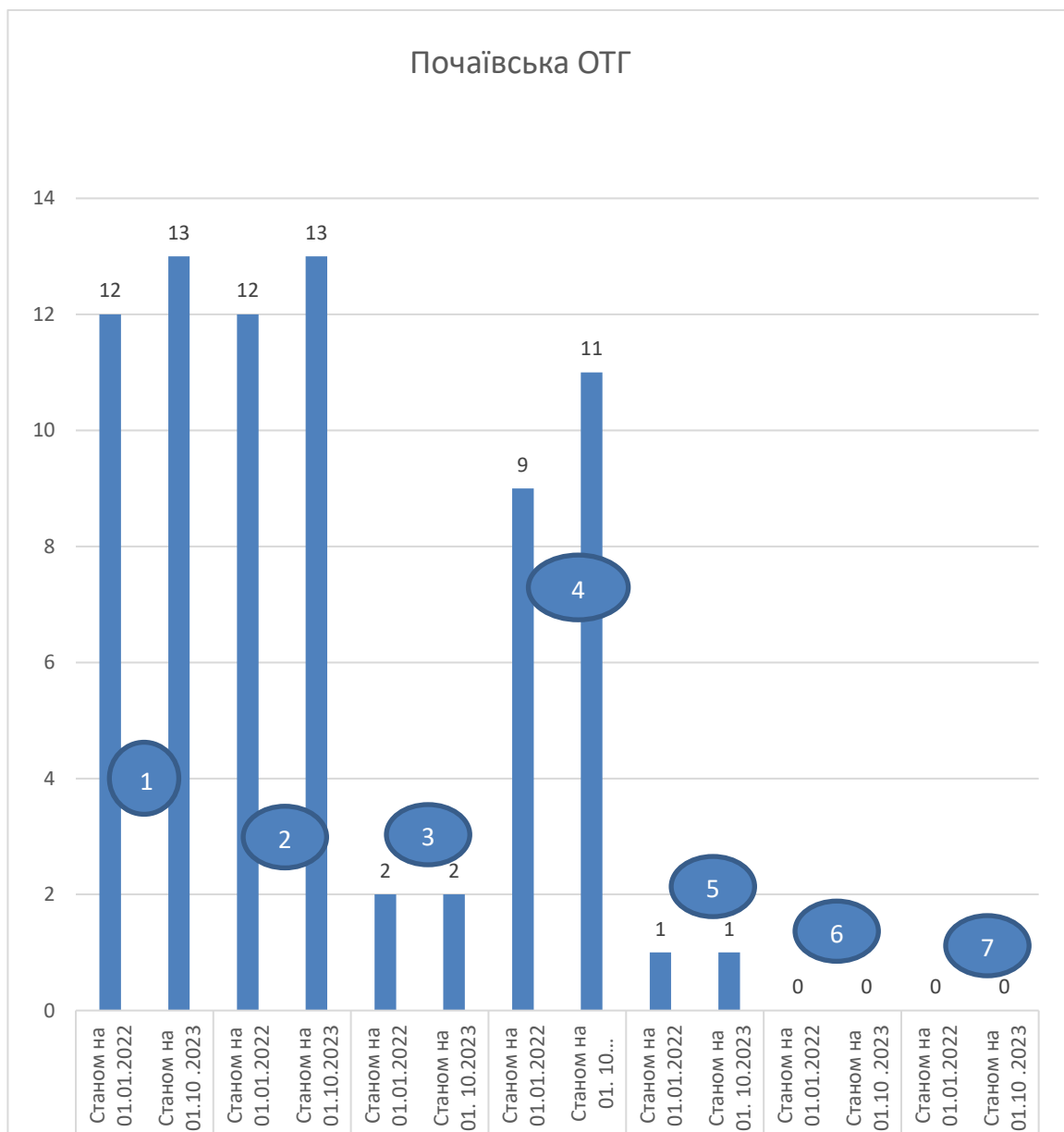
Так у 2023 році троє дітей Почаївської громади були передані під опіку і двоє повернуті в біологічні сім'ї. Загальна кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, відповідно до первинного обліку складає 26 осіб. П'ятеро дітей, позбавлених батьківського піклування із загальної кількості таких дітей перебувають на первинному обліку та виховуються у інтернатних закладах станом на кінець звітного періоду. 9 дітей позбавлених батьківського піклування потребують покращення житлових умов (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Інформація про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, а також дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах

Категорії дітей, які перебувають під опікою Служби у справах дітей Почаївської міської ради		Станом на 01.10.2023
I. Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування		
1.1.	Загальна кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, відповідно до первинного обліку	26
1.2.	Кількість дітей, яким надано статус дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, протягом звітного періоду	5
1.3.	Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, із загальної кількості таких дітей, які перебувають на первинному обліку та виховуються у інтернатних закладах станом на кінець звітного періоду	5
3.1	У сфері управління МОН:	5
3.1.1.	<i>У дитячих будинках та загальноосвітніх школах-інтернатах</i>	5
II. Право дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа віком від 18 до 23 років на житло		0
2.1.	Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на квартирному та соціальному квартирному обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов на кінець звітного періоду	2
2.2.	Кількість осіб віком від 18 до 23 років з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на квартирному та соціальному квартирному обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов на кінець звітного періоду	9
2.3.	Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, яким надано житло протягом звітного періоду	0
2.4.	Кількість осіб віком від 18 до 23 років з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, яким надано житло на кінець звітного періоду	0
Примітка: на основі інформації служби у справах дітей Почаївської міської ради.		

Така ситуація вимагає розробки програм соціалізації для цих дітей, підтримки з боку громади в отриманні соціального житла.

Умовні позначення:

- 1) діти-сироти (за первинним обліком)
- 2) діти позбавлені батьківського піклування (за первинним обліком)
- 3) особи з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у ПС, ДБСТ віком до 23 років (за місцем проживання)
- 4) сім'ї опікунів/піклувальників (за місцем проживання)
- 5) прийомні сім'ї (за місцем проживання)
- 6) дитячі будинки сімейного типу (за місцем проживання)
- 7) сім'ї патронатних вихователів (за місцем проживання)

Рис.2.5. Кількість дітей, які потребують підтримки в рамках програм соціалізації

Примітка: побудовано на основі інформації служби у справах дітей Почаївської міської ради.

В громаді функціонує 3 заклади культури, які мають 16 приміщень, розташованих на території населених пунктів територіального товариства. З них лише один – Почаївський ЦБТ – забезпечує безперешкодний доступ для маломобільних груп населення (є хоча б пандуси та туалети, обладнані за стандартами ДБН), 6% закладів культури обладнані пандусами, 0% цих закладів географічно розташовані в сільській місцевості та на 100% у центральній частині. Послугами культури активніше користуються жінки. У 2021 році культурно-дозвілльєвими послугами скористалися 117 343 рази, у тому числі 57,8% жінками та 42,2% чоловіками. Бібліотечним обслуговуванням охоплено 52,7 % населення, з них чоловіків – 32,9 %, жінок – 67,1 %. Відвідування закладів культури дозволяє населенню соціалізуватися, адаптуватися до сучасних викликів і є невід’ємною частиною зміцнення сталості життєдіяльності в рамках соціальних послуг для громадян.

«У 2022 році компанія має 1 заклад, що надає послуги з фізкультури та спорту (1 заклад у центральній частині). У громаді є 6 спортивних майданчиків, 3 футбольних поля, 8 спортзалів. На підприємстві працює 5 штатних працівників у сфері фізичного виховання та спорту. Серед них 4 працівники (80%) – чоловіки. Серед працівників сфери фізичного виховання і спорту в громаді 20% складають жінки. Різниця в оплаті праці чоловіків і жінок у закладах фізичної культури становить 25% на користь чоловіків. За віковими групами населення громади активніше займаються фізичною активністю жінки до 18 років, тобто 0,2%, категорія 18-34 роки – 0,01%, категорія 35-59 років – 0,001%, жінки старше 50 років – 0%. Чоловіки в суспільстві активніше займаються фізичною активністю до 18 років – 1,4%, категорія 18-34 років становить 0,4% користувачів, категорія 35-59 років – 0,001%, чоловіки старше 50 років – 0%. Охоплення послугами з фізичного виховання осіб з інвалідністю становить 0% від загальної кількості осіб, які займаються спортом. Враховуючи те, що за інклюзивною програмою навчається 80 дітей, ці показники фізичної активності є досить низькими» [9].

У Почаївській територіальній корпорації функціонує 1 охоронний заклад та 1 пожежна частина. У громаді працює 8 штатних охоронців: 2 жінки (25%) та 6 чоловіків (75%). У пожежних працюють 6 чоловік, 100% з яких чоловіки.

Центр надання адміністративних послуг Почаївської мерії знаходиться в адміністративному центрі Почаївської громади. ЦНАП пропонує 190 послуг. Центр надання адміністративних послуг Почаївської мерії, як постійно діючий робочий орган, офіційно розпочав свою роботу 01.01.2023 року, а потім за 2 місяці 2023 року серед усіх звернень, що надійшли до центру надання адміністративних послуг, послуги, 86% надійшли від жінок і 14% від чоловіків.

У Почаївській територіальній корпорації станом на 01.01.2022 функціонує дві громадські організації, в яких працює 6 жителів громади.

Таким чином, можна стверджувати, що в громаді створені організаційні передумови для соціального обслуговування населення, яке перебуває у тимчасових скрутних обставинах чи потребує постійного інклюзивного підходу для підсилення адаптивності та покращення соціалізації в громаді.

2.3. Ресурсне забезпечення соціального обслуговування жителів територіальної громади

Для соціального обслуговування необхідний належний ресурсний супровід: кадрове забезпечення, фінансові ресурси, інфраструктурний потенціал, міжсекторне партнерство. Якщо аналізувати інституційний супровід, то як зазначалося в попередніх двох параграфах громада розвиває та поглиблює інституційну спроможність новоствореного Центру надання соціальних послуг та співпрацює з державними інституціями та органами самоорганізації населенням в надання послуг соціального обслуговування. Структура наданих послуг представлена у таблиці 2.4.

Однією із форм соціального обслуговування населення є підтримка їх соціалізації через соціальне підприємництво. Лише за 2021-2022 роки кількість вимушено переміщених осіб в Почаївській громаді зросла в три рази. Це означає, що цим людям необхідні послуги з соціалізації на новому місці і ще й в умовах воєнних безпекових викликів та загроз їм потрібно допомогти інтегруватися в територіальну громаду, адаптуватися, створити дохід для підтримки їхніх сімей.

Таблиця 2.4

**Надання послуг з соціального обслуговування в Почаївській ТГ у
2022 році**

Перелік послуг з соціального обслуговування	Центр надання соціальних послуг	Служба у справах дітей
1	2	3
1) догляд вдома, денний догляд;	132	-
2) підтримане проживання;	6	-
3) соціальна адаптація;	77	29
4) соціальна інтеграція та реінтеграція;	77	-
5) надання притулку;		29
6) екстрене (кризове) втручання;	120	29
7) консультування;	1100	29
8) соціальний супровід;	326	2
9) представництво інтересів;	120	12
10) посередництво;	541	14
11) соціальна профілактика;	345	15
12) натуральна допомога;	1728	23
13) фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, порушення зору;	32	4
14) переклад жестовою мовою;		-
15) догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних;	2	2
16) супровід під час інклюзивного навчання;	78	78
17) інформування;	1728	145
18) медіація.	234	2

Примітка: наведено на основі інформації Центру надання соціальних послуг м. Почаїв.

Найпопулярнішими формами соціального підприємництва за два роки повномасштабної війни стали: розвиток соціально-харчового коворкінгу, сімейна пасіка, крафтове виробництво, створення коворкінгових центрів, в яких проходять навчання та підвищення кваліфікації як вимушено-переміщені особи, так і військові, які знаходяться а реабілітації.

Нині надважливим у послугах соціального обслуговування є послуги із реабілітації та соціалізації військових. «Кожен 5-ий військовий після повернення

з «гарячих точок» має думки про суїцид. Родини військовослужбовців особливо вразливі, як на період несення служби, так і після повернення наших захисників до мирного життя та у сім'ї. У близько 15% військовослужбовців діагностується персональні розлади. Більше 50% військових, що повертаються до мирного життя страждають: депресією, тривогою, агресією, соматичними розладами, залежностями (алкогольна, наркотична, ігрова)» [9].

В Почаївській громаді на базі центру первинної медико-санітарної допомоги варто надавати послуги із відновлення та реабілітації військових службовців, реалізовувати програми реабілітації для поранених військовослужбовців призначені для покращення фізичного, психологічного та соціального благополуччя осіб, які отримали травми або втрати під час військових дій. В рамках цих програм можуть надаватися різноманітні послуги та ресурси для відновлення та інтеграції військовослужбовців у цивільне життя, шляхом реалізації програм медичної реабілітації, фізіотерапії, медичного спостереження та лікування травм та хвороб, що виникли внаслідок бойових дій; психотерапії та консультування для вирішення психологічних та емоційних труднощів; проведення групових сесій для обміну досвідом та підтримки; соціальної реабілітації шляхом реалізації програм соціальної інтеграції та взаємодії з сім'єю та спільнотою. Важливо на базі навчальних закладів створити тренінговий центр для навчання новим навичкам для успішного впровадження у цивільне життя для проведення тренінгів та курсів для вдосконалення професійних навичок та підготовки до ринку праці. На базі Центру надання соціальних послуг варто організувати кар'єрне консультування та підтримку у знаходженні роботи.

Використання сучасних технологій та адаптивних засобів для полегшення життя та роботи поранених військовослужбовців, навчання самопомозі, навчання власній допомозі та самообслуговуванню для полегшення щоденного життя лише сприятимуть допомозі військовослужбовцям. Державні органи, ветеранські організації та неприбуткові установи можуть брати участь у реалізації цих програм.

«З прийняттям Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» від 15.07.2021, який вступив в дію з 7 листопада 2021 року виникла необхідність створення відповідного організаційно-методичного підґрунтя для надання електронних публічних послуг. Основою відмінністю від традиційних послуг є режим мовчазної згоди, за яким надається така послуга необхідність звернення через інформаційно-комунікаційні мережі, електронної автентифікації користувачів та відповідність даної послуги Електронному реєстру цифрових публічних послуг» [78].

Над реформою працюють як владні національні інститути (Міністерство цифрової трансформації) так і міжнародні організації та об'єднання: в рамках проєкту «USAID «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах / TAPAS», Програми EGAP, що фінансується Швейцарською агенцією з розвитку та співробітництва та реалізується Фондом Східна Європа та Innovabridge, проєкту USAID «Взаємодія!» (SACCI) та проєкту EGOV4UKRAINEЦ» [78].

«Практика показує, що в Україні електронні послуги запроваджено на різних порталах органів влади, з різними інтерфейсами, стандартами та засобами е-ідентифікації, що є вкрай незручним для громадян. Крім того, не було проведено належного реінжинірингу послуг при їх автоматизації та не забезпечено достатньої зручності. Відсутній єдиний підхід до реінжинірингу й запровадження е-послуг, а також послуги є недоступними через смартфон» [78].

Таблиця 2.5

Характеристика діючих мобільних додатків

Назва додатку	Специфіка використання
Єдиний державний веб-портал електронних послуг – Портал Дія (diia.gov.ua).	Отримання персональних даних з державних електронних інформаційних ресурсів. Доступ до 33 електронних послуг. Інформація з 5 реєстрів: «єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань»; державний реєстр речових прав на нерухоме майно; єдиний державний реєстр зареєстрованих транспортних засобів та їх власників Міністерства внутрішніх справ; державний земельний кадастр; державний реєстр обтяжень рухомого майна».
Е-систему у сфері будівництва	будівельний реєстр; мапа з будівельними об'єктами; інформаційний будівельний портал; можливість отримання публічних послуг без корупційних ризиків; створення та ведення всіх документів в електронній формі (містобудівна документація, будівельний паспорт).
Програма «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (Програма EGAP) реалізується протягом 2015–2023 років Фондом Східна Європа та Фондом Innovabridge у партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України, за підтримки Швейцарії, Швейцарської агенції розвитку та співробітництва (SDC). Цільовими регіонами є Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Луганська та Одеська області.	Розвиток електронних послуг та електронної демократії на мікро , мезо рівнях а також на рівні територіальних громад України. Завдання: оптимізації бізнес-процесів, формування стратегій та покращення законодавства; розроблення програмного забезпечення, онлайн-платформ та сервісів; навчання спеціалістів з органів влади та цифрову освіту громадян, популяризацію електронних інструментів серед потенційних користувачів.

Джерело: складено на основі інформації Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади України .

Використання сервісних технологій передбачає впровадження нових технологій мережевої економіки та стану сервісу:

- надання адміністративних послуг в режимі он-лайн з використанням технології Bank ID («BankID — система онлайн перевірки громадянина

– через онлайн-сервіс банку. Наразі ця система є єдиною доступною альтернативою електронному цифровому підпису (ЕЦП). На відміну від тривалого та незручного процесу отримання електронного цифрового підпису, сьогодні майже кожен житель України має банківський рахунок. Саме завдяки BankID більшість українців зможуть отримати розпорядчі документи від держави

- онлайн-сервіси. Така система не є інновацією, вона вже працює в інших країнах, на досвід яких наша держава спирається при впровадженні BankID;

- активація мобільного додатку, проведення онлайн консультацій

- створення державних служб для окремих видів публічних послуг;

- розвиток культури обслуговування

- впровадження нових цифрових стандартів

- використання системи управління якістю,

- інновація системи надання державних послуг за допомогою інструментів (аутсорсинг, бенчмаркінг, менеджмент, методологія DMAIC тощо),

- розрахунок індексу задоволеності споживачів за результатами отримання державної послуги.

На нашу думку, сьогодні на мезорівні в рамках імплементації нового законодавства про цифрові електронні послуги необхідно створити Регіональний електронний офіс, який функціонуватиме як єдиний інституційний сервісний

центр з надання соціальних послуг в мережі; структура такого офісу повинна містити елементи, зображені на рисунку 2.6.

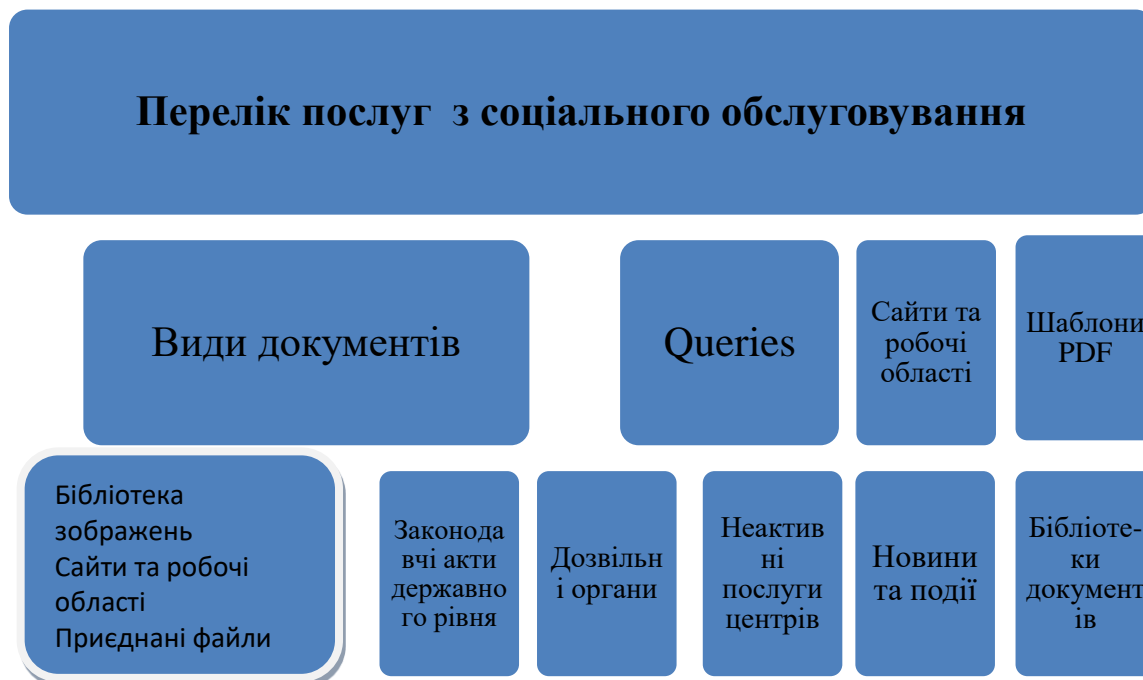

Рис.2.6. Пропонована структура регіонального електронного офісу надання послуг з соціального обслуговування населення жителів Почаївської ТГ

Примітка: складено автором.

Важливо долучитися до процесу цифрового супроводу отримання заяв про послуги соціального обслуговування в рамках електронного урядування «EGAP» задля оптимізації управлінських процесів, рис.2.7.

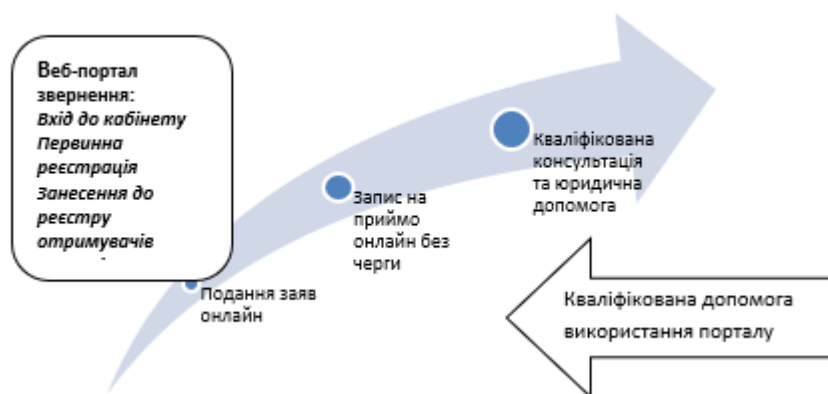

Рис.2.7. Веб-портал державної реєстрації актів звернення щодо отримання послуг соціального обслуговування

Примітка: побудовано автором.

Однак для використання цифрових сервісів усі жителі, які потребують допомоги із соціального забезпечення повинні мати телефони та необхідні додатки, але практика показує, що понад третини населення не має такої можливості (рис. 2.8). Тому можна стверджувати, що отримання інформаційних послуг залежатиме напряду від інтернет-покриття домашніх господарств, отримання ними навиків використання цифрових додатків. Однак, цифрові послуги суттєво покращать умови надання, швидкість реагування в реалізації послуг соціального обслуговування соціальними працівниками та соціальними робітниками Почаївського центру надання соціальних послуг.

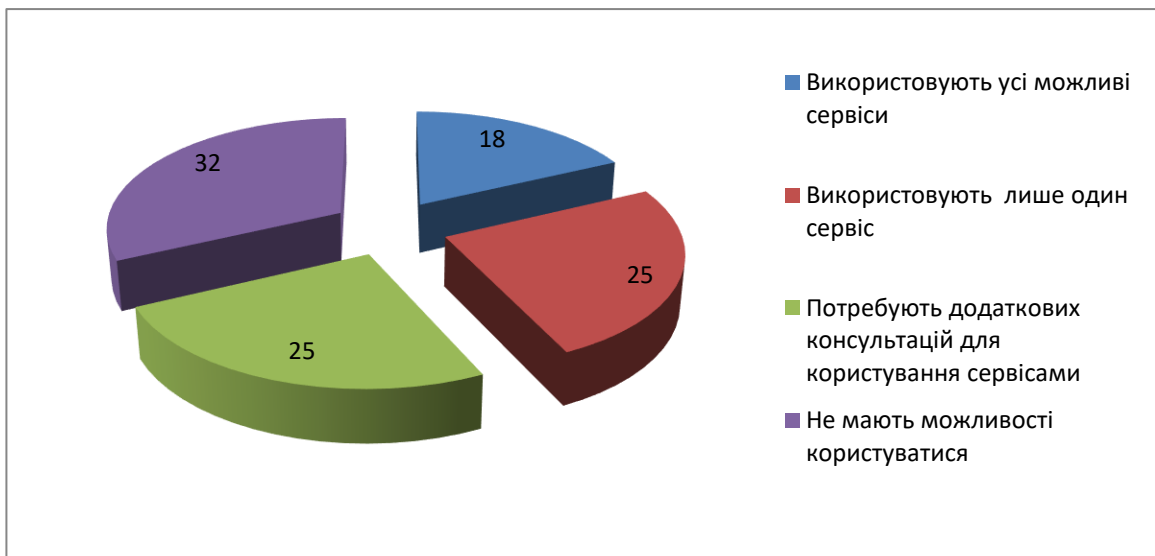

Рис.2.8. Результати експертного опитування споживачів про використання цифрових технологій в отриманні послуг з соціального обслуговування в Почаївській ТГ

Примітка: побудовано за результатами експертного опитування відвідувачів Центру соціальних послуг Почаївської ТГ

Висновки до розділу 2

Проведене дослідження стану та передумов надання послуг з соціального обслуговування жителям Почаївської громади дозволило зробити наступні висновки

Для надання соціальних послуг необхідно забезпечити синергетику взаємодії публічних інститутів (державних органів влади, громадських організацій, органів місцевого самоврядування, установ та організацій, що знаходяться на території громади.

В досліджуваній громаді (Почаївська МТГ) створено Центр надання соціальних послуг для забезпечення оптимізації надання соціальних послуг та комплексного підходу до розв'язання проблем жителів територіальної громади; здійснення соціальної роботи та надання соціальних послуг як окремим особам так і їхнім сім'ям, які належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах, з використанням технології ведення кожного окремого випадку.

Надання соціальних послуг здійснюється шляхом ведення випадку, що включає такі етапи : аналізу заяви, виявлення реальної потреби у соціальному обслуговуванні, прийняття рішення та складання для кожного окремого випадку індивідуального плану соціального обслуговування, укладання договору про соціальне обслуговування та його виконання, здійснення моніторингу результативності надання соціальних послуг.

Багатодітні, ветерани, безробітні, учасники ООС, ліквідатори аварії на ЧАЕС, вимушено переміщені особи створюють цільову групу споживачів для надання послуг з соціального обслуговування громадян, а також 74 сім'ї, які знаходилися у складних життєвих обставинах та 621 дитина, кількість дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування станом на 2022 рік в громаді складало 29 дітей.

Однією із форм соціального обслуговування населення має бути підтримка їх соціалізації через соціальне підприємництво. Лише за 2021-2022 роки кількість вимушено переміщених осіб в Почаївській громаді зросла в три рази. Для їх соціальної інтеграції необхідно підтримувати розвиток соціального підприємництва: розвиток соціально-харчового коворкінгу, сімейної пасіки, крафтового виробництва, створення коворкінгових центрів, в яких проходять навчання та підвищення кваліфікації як вимушено-переміщені особи, так і військові, які знаходяться а реабілітації.

Нині надважливим у послугах соціального обслуговування мають бути послуги із реабілітації та соціалізації військових. В Почаївській громаді на базі центру первинної медико-санітарної допомоги варто надавати послуги із відновлення та реабілітації військових службовців, реалізовувати програми реабілітації для поранених військовослужбовців призначені для покращення

фізичного, психологічного та соціального благополуччя осіб, які отримали травми або втрати під час військових дій.

На базі Центру соціального обслуговування варто активізувати розвиток соціальних сервісів для надання консультативних послуг, розвивати цифрову культуру і мобільні можливості у потенційних споживачів послуг соціального обслуговування, інноватизувати надання соціальних послуг через інструментарій (аутсорсингу, бенчлернінгу), використовувати мобільні додатки для моніторингу задоволення споживачів результатами отримання послуг з соціального обслуговування.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ЖИТЕЛІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Використання програм соціалізації в наданні послуг соціального обслуговування жителям громади

Війна зумовила вимушену міграцію, втрату зайнятості, зuboжіння населення, погіршення життєвих умов, зміну усталених моделей соціально-економічної поведінки населення. У такий період є сім'ї, які не спроможні повністю виконувати всі покладені на них функції, в тому числі і в оплаті необхідних споживчих витрат, послуг і в вихованні дітей, оскільки більшу частину свого часу перебувають у вимушених пошуках засобів для існування, що тягне за собою шкоду для сімейних відносин. Сьогодні частіше почали говорити про сім'ї, які знаходяться у складній життєвій ситуації.

Сім'я, що знаходиться в складній життєвій ситуації у правовому полі трактується як сім'я у важкій життєвій ситуації, що об'єктивно порушує життєдіяльність членів сім'ї (інвалідність, сирітство, бездоглядність, безробіття, малозабезпеченість, хвороба, відсутність певного місця проживання, конфлікти та жорстоке поводження в сім'ї, самотність та тому подібне), яку сім'я не може подолати самостійно, у зв'язку з чим потребує спеціальної підтримки та допомоги фахівців. Але при цьому слід зазначити, що сім'я у складній життєвій ситуації – це можливо тимчасове явище, і сім'я може вийти з цієї кризової ситуації.

Для якісного надання послуг із соціального обслуговування важливо розробити програми соціального патронажу, для сімей з дітьми, які перебувають у важких життєвих обставинах. Вони повинні включати: розширення охоплення соціальним обслуговуванням дітей, які потребують постійного стороннього догляду, які не інтегровані в соціум; надання допомоги у догляді вдома для дітей, які потребують постійного стороннього догляду; організація короткочасного нагляду за дітьми; навчання дітей та дорослих, які потребують постійного стороннього догляду, навичкам самообслуговування; профілактика відмов від

дітей, які потребують постійного стороннього догляду, та розміщення їх у стаціонарних закладах; профілактика «емоційного вигорання» у членів сім'ї, які мають багато дітей, які потребують постійного стороннього догляду. Важливо забезпечити в наданні послуг соціального обслуговування синергетику від взаємодії дитини, сім'ї та соціуму.

Рис.3.1. Фактори формування стійкості дитини у соціальному середовищі громади

Примітка: побудовано автором.

Важливо визначати ризики для гіпотетичних сімей, які можуть стати соціально-вразливою категорією і потрапити в життєві важкі обставини. В цій ситуації важливо розробити індивідуальний план роботи з такою сім'єю.

Технологія надання послуги повинна мати наступний вигляд (табл.3.1).

Нехай ми маємо самотню маму з двома дітьми 3,6 років та 1,6 років. Ця мати не могла влаштувати дітей у дитячий садок, оскільки вчасно не оформила документи для того, щоб встати в чергу. Жінка звернулася до Центру надання соціальних послуг громади.

Мати має вищу освіту і мала добре оплачувану роботу до народження дітей. Раніше проживала з чоловіком, який раптово її покинув та порвав зв'язок із сім'єю. Мати з двома дітьми була змушена переїхати до своєї матері в

двокімнатну квартиру, де ще проживала тітка дітей (сестра матері) зі своїм сином. Тітка зловживала алкоголем і поводитися агресивно.

Таблиця 3.1

Технологія соціального супроводу сім'ї в рамках превентивної моделі на ранній стадії неблагополуччя

Етапи роботи	Зміст етапів
Відкриття випадку	1. Вхідна діагностика. Ухвалення рішення про супровід сім'ї на консилумі. Укладання договорів.
Діагностика сімейної ситуації та задоволення потреб дитини	2. Комплексна діагностика за участю куратора випадку, психолога, соціального педагога та при необхідності ін. спеціалістів
Складання індивідуального плану супроводу	3. План складає сім'я із куратором випадку.
Реалізація плану.	4. Надання комплексу запланованих послуг на базі Групи соціально-психологічної підтримки крокової доступності / організацій-партнерів.
Моніторинг реалізації плану.	5. Опис послуг з журналу супроводу
Закриття випадку	6. Аналіз даних моніторингу та коригування завдань супроводу (сім'я та куратор випадку)

Примітка: складено автором.

Сім'я проживала в одній маленькій кімнаті із бабусею дітей, місця для ігор не було. Діти не відвідували жодних розвиваючих занять. Мати перебувала у емоційно пригніченому стані. Матеріальний дохід сім'ї становив лише допомогу на дітей. Сім'я була на супроводі близько півроку згідно з такими критеріями сім'я була віднесена до групи сімей, що знаходяться на ранній стадії неблагополуччя: низький рівень доходу; погіршення умов житла, незадовільні умови проживання; немає підтримки від родичів; недостатнє орієнтування в оформленні допомоги та пільг; непрожиті психологічні травми батьків (розлука з батьком дітей); конфлікти у сім'ї між дорослими членами родини; порушення розвитку емоційно-особистісної сфери дітей (тривожність, агресія тощо); низька батьківська компетентність у вікових особливостях розвитку дітей.

Діагностика розвитку дітей проводилася методиками відповідно до їх віку та психоневрологічних функцій. Результати первинної діагностики старшої

дитини дозволили виявити такі чинники стримуючого розвитку дитини: рівень розвитку дитини не відповідав віковій нормі. Дитина не розуміла інструкції в повному обсязі. Запас знань нижче за вікову норму (не знає кольору, форми предмету). Графічна діяльність не розвинена. Мова нерозбірлива. Молодша дитина розвинена у межах вікової норми.

При аналізі даних, отриманих під час діагностики було виявлено, що жінки одні виховують своїх дітей. Присутні співзалежні відносини. У сім'ї відзначається адекватне задоволення потреб дитини, недостатність вимог-заборон до дитини. Відзначається виховна невпевненість батька. Мама поважає інтереси дитини, не прагне поставити дитину в залежність від дорослого.

В родині постійно наголошується на пріоритеті сімейних проблем, обмежуються інтереси матері. Один із непрямих показників того, що сім'я перебуває на ранній стадії неблагополуччя, виходячи з досвіду роботи з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах в Почаївській громаді— це високий рівень мотивації до змін у сім'ї. Мати цікавилася результатами кожного тестування, обговорювала їх із психологом. Мати досить емоційно сприйняла результати тестування. Із результатами погодилася. Особливу увагу приділила негативним характеристикам, шукала шляхи вирішення цих проблем.

Також проведено соціальну діагностику соціального оточення сім'ї. Через перебування матері у двох послідовних відпустках для догляду за дітьми підтримуюче соціальне оточення значно зменшилося. Сім'я відвідує різні центри для дозвілля для дітей, гуляє на дитячому майданчику. Фахівцями після проведеної діагностики та аналізу результатів спільно з родиною матері було визначено план супроводу, що включає наступні завдання: поліпшення житлових умов, влаштування дітей у дитячий садок, стабілізація емоційного стану матері, підвищення педагогічної компетентності матері для зміцнення емоційного зв'язку з дітьми, підвищення рівня розвитку.

В рамках Центру соціального обслуговування та Служби у справах дітей даній сім'ї та родині можуть надані послуги:

- 1) Психолого-педагогічні. Сюди входить:

- психологічна підтримка матері (індивідуальні консультації, спрямовані на стабілізацію емоційно-особистісної сфери; групові форми роботи (батьківський клуб, дитячо-батьківські заняття));

- заняття з дітьми, що розвивають (індивідуально і в групі).

2) Соціальні, які включають:

- консультації щодо організації дозвілля дитини;

- консультації з питань житлового питання;

- консультації щодо умов зарахування дитини до дошкільний заклад.

Спочатку консультації проводились з ініціативи спеціалістів. Мама виявляла зацікавленість, охоче обговорювала пропоновані теми. Пізніше сама почала звертатися за консультаціями. Основні питання, які її цікавили: Чи потрібно застосовувати покарання та як це правильно зробити? Як спілкуватися з дитиною, щоб вона чула? Чи потрібно грати з дитиною та як?

При цьому слід зазначити, що мати не просто слідувала всім рекомендаціям, а обговорювала ці питання також у родинному колі, з друзями, і таким чином приходила до певних висновків.

Основні зміни у сім'ї на момент закінчення соціального супроводу сім'ї були суттєвими: мати пережила розрив з батьком дітей; у матері з'явилися навички конструктивного спілкування з дітьми, вирішилися конфлікти між родичам; у старшого сина з'явилося окреме спальне місце (ліжко придбала організація); мати записала дітей до дитячого садка; діти отримали можливість розвитку в умовах групи дитячого садка (ДКП); розвиток дітей наблизився до вікової норми.

Особливу групу сімей в Пochaївській громаді складають сім'ї, які довго знаходяться у важких обставинах і які мають дітей, що можуть бути позбавлені батьківської опіки. В цій ситуації повинні працювати досить специфічні поліфункціональні програми соціальної реабілітації.

Сім'ї, які перебувають у соціально-небезпечному становищі, часто не мають шансів на реабілітацію та відновлення власних сімейних функцій. Термін супроводу цих сімей від 3 років до досягнення молодшою дитиною 18-ти років, або до того періоду, коли хтось інший (організація або родич) візьме опіку

над усією сім'єю, або буде позбавлення батьківських прав. На обліку органів опіки перебувала сім'я з моменту появи в ній дитини. Ця сім'я укладає тристоронній договір про соціальний патронат «опіка-сім'я-Цент (Служба у справах дітей)» і починає отримувати послуги Центру та Служби у справах неповнолітніх. В одній із таких сімей, які перебували у складних життєвих обставинах дитина мала затримку у розвитку. Дитина в момент вступу в програму соціалізації була недоглянута, дитячий садок не відвідував. Сім'я проживала у своїй квартирі, яка була в антисанітарних умовах та захаращена. У квартирі були присутні недоглянуті тварини, яких батьки підбирали на вулиці.. Періодично батько йшов у алкогольний запій, мати вживала енергетичні алкогольні напої. На початку супроводу з'ясувалося, що мати чекає на появу другої дитини, мати до 7-го місяця вагітності цей факт не помічала.

Складання плану реабілітації сім'ї має бути зосереджений на посиленні інституційної спроможності Служби у справах дітей та органів опіки у вирішенні складних життєвих обставин цієї сім'ї і соціалізації їхньої дитини.

Основні завдання щодо роботи з сім'єю включали: влаштування дитини в дитячий садок на п'ятиденний тиждень, щоб уникнути перебування його в антисанітарних умовах; психологічна діагностика та корекційна робота з дитиною на базі дитячого садка; мотивування батька влаштуватися на роботу, постійні розмови з матір'ю для підвищення її батьківської компетентності.

Сім'ї було надано послугу соціально-побутового патронажу. Домашній помічник приходив у сім'ю кілька разів на тиждень і допомагав батькам наводити лад у квартирі, навчав навичкам приготування їжі та догляду за дитиною.

За 3-х місячний супровід цієї сім'ї вдалося отримати наступні зрушення:

1. Набуття батьками навичок регулярного прибирання квартири.
2. Допомога в організації безпечного та розвиваючого середовища для дітей, навчання батьків навичкам приготування їжі для дітей.
3. Набуття гігієнічних навичок щодо догляду за дітьми.

Дослідження, проведене в даному параграфі вказує на те, що соціальна, психологічна, фінансова підтримка на ранніх стадіях дозволяє запобігти поглибленню соціальної кризи в сім'ї, пережити важкий період і адаптуватися до

нових умов. Загалом до програм соціалізації варто долучати волонтерів, студентів, які вивчають психологію, педагогіку і готові здійснювати соціальний патронаж таких сімей. Дуже важливо передбачати для таких сімей відвідування спортивних секцій, творчих гуртків разом з дітьми для того, щоб в процесі комунікацій та спілкування формувати навички повноцінної здорової соціальної поведінки. Програма соціалізації для сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах є м'якою формою медіації і дозволяє через комунікації, переговори, роз'яснення, спільні поступки налагодити умови життєдіяльності сімей та їхніх дітей.

3.2. Вдосконалення міжсекторної взаємодії у наданні соціальних послуг жителям громади

Надання послуг з соціального обслуговування пов'язана із використанням технологій міжсекторної взаємодії та співпраці. Коли необхідно залучати психологів, фахівців з соціальної роботи, лікарів, громадські організації, владні інститути, фінансові установи до вирішення питань, пов'язаних із підтримкою соціально вразливих категорій населення.

Така взаємодія характеризується психосоціальним впливом на групи людей (спільноти), і залежить від розвитку суспільних відносин. В міжнародних рейтингах конкурентоспроможності індекс щастя визначається здатністю соціальних спільнот допомагати, займатися благодійництвом, формувати культуру меценатства, соціальної філантропії. Останнє залежить від розвитку психосоціальних технологій. Вони поділяються на три групи:

- макротехнології, що включають соціально-психологічні та технологічні прийоми, призначені для роботи на так званому макрорівні (різнобічні співтовариства, класи, партії, великі соціальні групи);
- мезотехнології – технології, методи та засоби для роботи на міському рівні (рівні окремого населеного пункту) муніципального рівня

- мікротехнології, призначені для роботи з порівняно невеликими об'єднаннями людей (малими творчими спільнотами, окремими робітниками групами, сім'ями) та розраховані на мікросоціальний рівень суспільних процесів.

У мікросоціальні технології включаються і технологічні процедури самоорганізації, що націлені на раціональне використання особистісного потенціалу самопомоги.

Стрижневий компонент забезпечення технологізації психосоціального функціонування суспільства - це соціономічні технології, призначені для підвищення ефективності (продуктивності) психосоціальної роботи, адже психосоціальна робота - це не тільки діяльність з надання психосоціальної допомоги соціально-вразливим категоріям людей з метою відновлення, збереження чи покращення їх здатності до соціального функціонування, але і є діяльністю по забезпеченню соціальних прав громадян, регулюванню відносин людей у колективі, контролю та оптимізації взаємодії людей з державними структурами, вирішення соціальних конфліктів. Таке глибоке розуміння психосоціальної роботи цілком відповідає її сутнісному змісту.

Широке тлумачення функціональних особливостей психосоціальної роботи як універсальної суспільно корисної діяльності вже давно набуло поширення у світовій практиці суспільних відносин. Стратегічна мета соціоекономічної діяльності - сприяння встановленню балансу інтересів між громадянами, особливо людьми, які опинилися в складній життєвій ситуації, з одного боку, і суспільством в особі державних та громадських структур - з іншого. В умовах нашої країни і в світі в цілому вкрай необхідне дотримання такого балансу.

У структурному відношенні технології психосоціальної роботи поділяються на функціональні (загальні) та приватні. Функціональні технології (етоди та методики) соціальної роботи, які мають загальний характер. Вони застосовні в роботі з більшістю категорій людей, які потребують психосоціальної допомоги та підтримки, в тому числі і в психосоціальній роботі з особами, які перебувають у кризовому стані.

Система функціональних технологій психосоціальної роботи включає в себе найбільш значущі технологічні психосоціальні процедури (компоненти): діагностику; профілактику; адаптацію; реабілітацію; корекцію; терапію; експертизу; прогнозування; проектування та моделювання; посередництво; консультування; забезпечення; страхування; опіку та піклування; громадську некомерційну благодійну діяльність.

Приватні технології психосоціальної роботи у своїй основі містять процедури надання допомоги конкретним категоріям та соціальним верствам населення, які потребують соціально-економічної та психологічної підтримки. Масив приватних технологій психосоціальної роботи утворюють різноманітні за формою та змістом психосоціальні технологічні процедури та заходи, спрямовані на психосоціальну допомогу конкретним групам населення: сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, безробітним громадянам, людям, які виявляють девіантну поведінку до суїциду (помітно відхиляється від соціальної норми), інвалідам різних категорій, громадянам похилого віку, жінкам-матерям; дітям, підліткам, молоді; малозабезпеченим верствам населення; бездомним людям різного віку та з різним станом здоров'я; мігрантам, біженцям та вимушеним переселенцям; військовослужбовцям; людям, які перебувають у місцях позбавлення волі тощо.

Для допомоги цим людям необхідно Центру надання соціальних послуг активізувати інструментарій державно-приватного партнерства у побудові соціального житла, використовувати соціальне замовлення на підготовку, підвищення кваліфікації, професіоналізацію населення (вимушено переміщених осіб), які опинилися в складних життєвих обставинах, необхідно організувати надавачами соціальних послуг конкурс соціальних проєктів, складання планів соціального розвитку громади, диференціації джерел фінансового забезпечення надання послуг з соціального обслуговування (рис.3.1). Крім коштів державного та місцевих бюджетів, потрібно використовувати потенціал спеціальних фондів, коштів підприємств, установ та організацій, що знаходяться на території Почаївської громади, коштів благодійної допомоги (пожертвувань) та інших джерел.

В умовах цифровізації варто використовувати потенціал цифрових платформ. Зокрема, філантропних платформ, які збирають кошти на реалізацію різних проєктів. Показовою в цьому контексті є платформа «Міра добра» (<https://miraidobra.com/projects/>). Однак для розміщення заявки на цій платформі для збору коштів необхідно чітко обґрунтувати необхідну суму коштів і мету, для досягнення якої вони будуть спрямовані.

Рис. 3.1. Архітектура міжсекторної співпраці в процесі надання послуг із соціального обслуговування

Примітка: побудовано автором з використанням [67, 52].

Для соціального згуртування громади пропонуємо взяти участь у міжнародному конкурсі грантів [2] Міжнародної організації з міграції (МОМ), на реалізацію соціальних проєктів в громадах. Для прикладу (Додаток В) ми пропонуємо проєкт соціальної згуртованості громади шляхом побудови центру соціального єднання на грантові ресурси У пілотному проєкті братимуть участь 50 родин, які будуть працювати над створенням нового центру і паралельно освоювати нові професійні навички.

Також можна активізувати співпрацю міжурядову. Уряд Японії надає гранти неприбутковим організаціям в рамках проєкту «КУСАНОНЕ» для реалізації проєктів допомоги соціально-вразливим категоріям населення на суму 90 тисяч євро. (10 млн.ієн) «Пріоритети конкурсу: медична допомога; освіта; надання допомоги вразливим категоріям населення; соціальна підтримка; навколишнє середовище» [12].

Інноваційною формою міжсекторного партнерства в наданні послуг із соціального обслуговування є державно-приватне партнерство (ДПП). ДПП – «це угоди, за якими держава отримує інвестиції або приватне управління для свого об'єкта, а бізнес покриває свої витрати за рахунок доходів від експлуатації цього об'єкта» [68]. ДПП працює як альтернатива приватизації та закупівель робіт чи послуг, коли їх бракує.

Державно-приватне партнерство в наданні послуг з соціального обслуговування повинно застосовуватися тоді, коли громада хоче реалізувати через приватного партнера некомерційний проєкт, наприклад будівництво соціального центру, школи, дитячого садку чи реабілітаційного медичного центру. Також можна комунальні об'єкти віддати на умовах оренди з поліпшенням приватному забудовнику, який може з боку комунальної власності створити наприклад сучасний реабілітаційний центр і регулярно сплачувати громаді за його оренду .

Державно-приватне партнерство є поширеним явищем в країнах Європи, зокрема Великобританії. У Великобританії 2014 було реалізовано 24 угоди загальною вартістю 6,6 млрд. євро (що становило 35,3% загальної вартості угод в Європейському Союзі). Особливістю проєктів державно-приватного партнерства є саме зростання частки угод у соціальній сфері (освіта, охорона здоров'я) - за різними джерелами інформації – з 17% до 23% кількості усіх проєктів, а їхня вартість збільшується ще швидшими темпами [62]. В Україні станом на 1.01.2022 року було зреалізовано 153 проєкти із яких 92 - в соціальній сфері (Додаток Д).

Ще одним інструментом міжсекторної співпраці та залучення ресурсів до реалізації проєктів місцевого розвитку є громадські фонди. Такі фонди є

недержавними благодійними організаціями, метою яких є покращення якості життя громад, у яких вони утворені. Громадські фонди визначають потреби місцевої громади, заохочують благодійні пожертвування та акумулюють кошти, з яких виділяються гранти на реалізацію місцевих соціальних ініціатив, спрямованих на вирішення соціально значущих проблем місцевого значення.

Практика створення громадських фондів для вирішення місцевих проблем шляхом залучення місцевих ресурсів і прийняття колективних громадських рішень щодо їх використання поширена в усьому світі. Історія громадських фондів починається з 1914 року, коли банкір Фредерік Гарріс Гофф заснував перший такий фонд у Клівленді (США) з метою організації використання благодійних пожертвувань для задоволення нагальних потреб громади. Сьогодні громадські фонди діють у 84 країнах світу. В Україні такі фонди почали створюватися з 2010 року як громадської фундації. В основі діяльності такого фонду слід покласти фандрейзинг. Фандрейзингом, залучає на добровільній основі зовнішні ресурси від донорів, спонсорів, тобто займається мобілізацією зовнішніх та внутрішніх благодійних ресурсів.

Отже, обґрунтовані в даному параграфі форми активізації міжсекторних комунікацій сприятимуть якіснішому наданню послуг із соціального обслуговування жителів громади.

Висновки до розділу 3

Дослідження проведені в третьому розділі даної роботи дозволи виокремити підходи до вдосконалення діючих механізмів соціального обслуговування жителів громади.

1. Для якісного надання послуг із соціального обслуговування важливо розробити програми соціального патронажу, для сімей з дітьми, які перебувають у важких життєвих обставинах. Вони повинні включати: розширення охоплення соціальним обслуговуванням дітей, які потребують постійного стороннього догляду, які не інтегровані в соціум; надання допомоги у догляді вдома для дітей, які потребують постійного стороннього догляду; організація короткочасного нагляду за дітьми; навчання дітей та дорослих, які потребують постійного

стороннього догляду, навичкам самообслуговування; профілактика відмов від дітей, які потребують постійного стороннього догляду, та розміщення їх у стаціонарних закладах; профілактика «емоційного вигорання» у членів сім'ї, які мають багато дітей, які потребують постійного стороннього догляду. Важливо забезпечити в наданні послуг соціального обслуговування синергетику від взаємодії дитини, сім'ї та соціуму.

2. Для активізації міжсекторної співпраці в наданні послуг соціального обслуговування вважаємо за доцільне активізувати потенціал технологій психосоціального впливу, які формують здатність соціальних спільнот допомагати, займатися благодійництвом, формувати культуру меценатства, соціальної філантропії і повинні об'єднувати макротехнології, мезотехнології, мікротехнології. Стратегічна мета використання даних технологій має бути спрямована на встановлення балансу інтересів між громадянами, особливо людьми, які опинилися в складній життєвій ситуації, з одного боку, і суспільством в особі державних та громадських структур - з іншого.

3. Система функціональних технологій психосоціальної роботи має включати приватні технології психосоціальної роботи, які передбачають використання процедур надання допомоги конкретним категоріям та соціальним верствам населення, які потребують соціально-економічної та психологічної підтримки, що посилить інклюзивну складову соціального обслуговування.

4. Центру надання соціальних послуг необхідно у організації діяльності активізувати інструментарій державно-приватного партнерства у побудові соціального житла, використовувати соціальне замовлення на підготовку, підвищення кваліфікації, професіоналізацію населення (вимушено переміщених осіб), які опинилися в складних життєвих обставинах, необхідно організовувати надавачами соціальних послуг конкурс соціальних проєктів, складання планів соціального розвитку громади, диференціації джерел фінансового забезпечення надання послуг з соціального обслуговування. Крім коштів державного та місцевих бюджетів, потрібно використовувати потенціал спеціальних фондів, коштів підприємств, установ та організацій, що знаходяться на території

Почаївської громади, коштів благодійної допомоги (пожертвувань) та інших джерел.

В умовах цифровізації варто використовувати потенціал цифрових філантропних платформ для збору коштів на реалізацію соціальних проєктів, а також утворити соціальний фонд розвитку громади, яка працюватиме на засадах фандрейзингу.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного нами дослідження теоретичних засад, інституційного, організаційного забезпечення надання соціальних послуг дало змогу зробити наступні висновки та пропозиції.

1. Соціальне обслуговування як явище є характерним для розвинутих інклюзивно-орієнтованих національних економік, в яких держава, організації громадського суспільства реалізують соціальні ініціативи, що дозволяють допомогти різним категоріям населення, які опинилося у скрутних ситуаціях з метою їх подолання, протидії, запобіганню або підвищенню адаптивності шляхом надання послуг з соціального обслуговування.

Послуги із соціального обслуговування - це система дій та заходів, спрямованих на надання підтримки, допомоги та ресурсів людям, які опинилися у складних життєвих обставинах, які можуть впливати на їхнє фізичне, психічне чи соціальне благополуччя. Основною метою соціального обслуговування є поліпшення якості життя та підтримка соціально вразливих груп.

2. Модель соціального обслуговування включає такі функціональні підсистеми: моніторинг соціально вразливих груп та визначення їхніх потреб, психосоціальну підтримку, фінансову допомогу, працевлаштування, проходження програм реабілітації, соціальний, інформативний, консультативний, комунікативний супровід, соціальну інтеграцію, індивідуальну роботу з сім'ями.

В сучасній системі соціального обслуговування важливе місце відводиться соціальній інтеграції, яка є сукупністю заходів для включення людей в суспільство, забезпечення доступу до культурних та соціальних подій для забезпечення рівних можливостей та підтримки всіх членів громади. Найпоширенішими формами соціальної інтеграції є: освітні послуги, професійна реабілітація, зайнятість, медична допомога, надання соціального житла, участь у прийнятті рішень, формування громадської свідомості .

3. Концептуальними засадами надання соціальних послуг в рамках діючого правового поля є їх надання незалежно від джерела фінансування; на основі класифікатора соціальних послуг; відповідно до державних стандартів якості;

відповідно до укладеного договору про надання соціальних послуг; з занесенням у державний реєстр надавачів соціальних послуг. Детермінантами надання послуг з соціального обслуговування є : 1) профілактичний характер; 2) відповідність соціальних послуг потребам ; 3) безперервність, послідовність надання соціальних послуг та їх різноманітність; 4) забезпечення державних гарантій у сфері надання соціальних послуг та демонополізації на ринку соціальних послуг; 5) рівність прав, обов'язків та відповідальності надавачів соціальних послуг державного та недержавного секторів.

4.Для надання соціальних послуг необхідно забезпечити синергетику взаємодії публічних інститутів (державних органів влади, громадських організацій, органів місцевого самоврядування, установ та організацій, що знаходяться на території громади . В досліджуваній громаді (Почаївська МТГ) створено Центр надання соціальних послуг для забезпечення оптимізації надання соціальних послуг та комплексного підходу до розв'язання проблем жителів територіальної громади; здійснення соціальної роботи та надання соціальних послуг як окремим особам так і їхнім сім'ям, які належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах, з використанням технології ведення кожного окремого випадку.

5.Однією із форм соціального обслуговування населення є підтримка їх соціалізації через соціальне підприємництво. Найпопулярнішими формами соціального підприємництва за два роки повномасштабної війни стали: розвиток соціально-харчового коворкінгу, сімейна пасіка, крафтове виробництво, створення коворкінгових центрів, в яких проходять навчання та підвищення кваліфікації як вимушено-переміщені особи, так і військові, які знаходяться а реабілітації.

6.Нині надважливим у послугах соціального обслуговування є послуги із реабілітації та соціалізації військових. В Почаївській громаді на базі центру первинної медико-санітарної допомоги варто надавати послуги із відновлення та реабілітації військових службовців, реалізовувати програми реабілітації для поранених військовослужбовців для покращення фізичного, психологічного та соціального благополуччя осіб, які отримали травми або втрати під час

військових дій. Ці програми можуть надавати різноманітні послуги та ресурси для відновлення та інтеграції військовослужбовців у цивільне життя.

Використання сучасних технологій та адаптивних засобів для полегшення життя та роботи поранених військовослужбовців, навчання самопомозі, навчання власній допомозі та самообслуговуванню для полегшення щоденного життя лише сприятимуть кращій адаптації та соціалізації військовослужбовців. Державні органи, ветеранські організації та неприбуткові установи повинні брати участь у реалізації цих програм.

7. Для якісного надання послуг із соціального обслуговування важливо розробити програми соціального патронажу, для сімей з дітьми, які перебувають у важких життєвих обставинах.

Для активізації міжсекторної співпраці в наданні послуг соціального обслуговування вважаємо за доцільне активізувати потенціал технологій психосоціального впливу, які формують здатність соціальних спільнот допомагати, займатися благодійництвом, формувати культуру меценатства, соціальної філантропії і повинні об'єднувати макротехнології, мезотехнології, мікротехнології. Стратегічна мета використання даних технологій має бути спрямована на встановлення балансу інтересів між громадянами, особливо людьми, які опинилися в складній життєвій ситуації, з одного боку, і суспільством в особі державних та громадських структур - з іншого.

8. Центру надання соціальних послуг необхідно у організації діяльності активізувати інструментарій державно-приватного партнерства у побудові соціального житла, використовувати соціальне замовлення на підготовку, підвищення кваліфікації, професіоналізацію населення (вимушено переміщених осіб), які опинилися в складних життєвих обставинах, необхідно організовувати надавачами соціальних послуг конкурс соціальних проєктів, складання планів соціального розвитку громади, диференціації джерел фінансового забезпечення надання послуг з соціального обслуговування. Крім коштів державного та місцевих бюджетів, потрібно використовувати потенціал спеціальних фондів, коштів підприємств, установ та організацій, що знаходяться на території

Почаївської громади, коштів благодійної допомоги (пожертвувань) та інших джерел.

9. В умовах цифровізації варто використовувати потенціал цифрових філантропних платформ для збору коштів на реалізацію соціальних проєктів, а також утворити соціальний фонд розвитку громади, яка працюватиме на засадах фандрейзингу.

10. Для підвищення результативності та якості надання соціальних послуг необхідно забезпечити регулярний моніторинг результативності надання послуг шляхом використання таких підходів: критеріального, експертного, опитування споживачів через анкетування з використанням мобільних додатків.

Врахування отриманих нами висновків та пропозицій дозволить підвищити якість та доступність публічних послуг, покращить середовище життєдіяльності громадян .

